

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การประเมินกลยุทธ์ ARMI
ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ
ระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา

จัดทำโดย นางกุสุมา ชาราสุข
รหัส 3013

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ปี 2554
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การประเมินกลยุทธ์ ARMI ในการดำเนิน
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา

จัดทำโดย นางกุสุมา ชาราสูข
รหัส 3013

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 3 ปี 2554
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมหลักสูตร
นักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พันัสพรประสิทธิ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพฤกษ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

แอฟริกาเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพสำหรับประเทศไทยในเชิงเศรษฐกิจ เพราะเป็นตลาดใหม่สำหรับไทย โดยการค้าสองฝ่ายมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ด้านการลงทุน ผู้ประกอบการไทยได้เข้าไปลงทุนในภูมิภาคแอฟริกาในสาขาต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิตสินค้าและบริการ ส่วนด้านพลังงาน ไทยเริ่มให้ความสำคัญกับภูมิภาคแอฟริกาในฐานะเป็นแหล่งพลังงานใหม่

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009 กระทรวงการต่างประเทศได้ขับเคลื่อนกลยุทธ์ “ARMI” ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา กล่าวคือ ไทยให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา (A – Assistance) เพื่อนำไปสู่การขยายโอกาสในการหาตลาดเพื่อการค้า (M – Market) และการลงทุน (I – Investment) ตลอดจนการแสวงหาแหล่งทรัพยากร (R – Resources) ในภูมิภาคแอฟริกา และต่อมาได้กำหนดให้ “ARMI” เป็นกลยุทธ์ภาพรวมสำหรับ “แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริการะหว่างปี 2553-2555” นอกจากนี้ ภายใต้ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย ปี 2550-2554” ของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศ มีการกำหนดประเทศ/กลุ่มประเทศเป้าหมายที่ให้ความร่วมมือ/ช่วยเหลือ เพื่อมิให้การให้ความช่วยเหลือเป็นไปในลักษณะกระจัดกระจาย

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยจัดสรรให้แก่ภูมิภาคแอฟริกามีปริมาณน้อยมาก และได้รับการจัดสรรไปยังประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาอย่างกระจัดกระจาย การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ ARMI ภายใต้ความช่วยเหลือที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยประเมินความเชื่อมโยงระหว่างความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยกับการเข้าถึงน้ำมันและแหล่งน้ำมันในซูดาน (A → R) การเข้าถึงตลาดสินค้าของไทยในแอฟริกาใต้ (A → M) และโอกาสในการลงทุนของไทยในมาดากัสการ์ (A → I) โดยใช้ SWOT Analysis ซึ่งทั้งสามประเทศเป็นประเทศในกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือ/ร่วมมือเพื่อการพัฒนาภายใต้ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทย 2550 – 2554”

ผลการศึกษา 3 กรณีข้างต้น พบว่าความช่วยเหลือ/ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย มีความเชื่อมโยงกับโอกาสในการลงทุนของไทยในมาดากัสการ์ แต่ไม่เชื่อมโยงกับการเข้าถึงแหล่งพลังงานในซูดาน และการเข้าถึงตลาดสินค้าในแอฟริกาใต้ กรณีมาดากัสการ์ ไทยให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในสาขาที่มาดากัสการ์ต้องการให้ไทยไปลงทุน และบางสาขาที่มาดากัสการ์ต้องการรับความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเป็นสาขาที่นักลงทุนไทยได้ประโยชน์โดยตรง ส่วนกรณีซูดานและแอฟริกาใต้ ระดับความช่วยเหลือ/ความร่วมมือของไทยอยู่ในระดับต่ำ

จนไม่สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการเข้าถึงทรัพยากรและการเข้าถึงตลาดสินค้าได้ จึงอาจสรุปได้ว่ากลยุทธ์ ARMI ไม่สามารถใช้เป็นกรณีทั่วไปกับทุกประเทศในภูมิภาคแอฟริกาและทุกด้าน ดังนั้น กระทรวงการต่างประเทศในฐานะหน่วยงานขับเคลื่อนกลยุทธ์ ARMI จึงจำเป็นต้องศึกษาว่า ARMI เหมาะสมกับประเทศใดและในด้านใด โดยจำกัดการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ARMI เฉพาะประเทศและเฉพาะด้านที่มีความเหมาะสมเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ฯ อย่างมีประสิทธิภาพ คือ (1) รูปแบบความช่วยเหลือที่อาจเป็นประโยชน์ต่อกลยุทธ์ ARMI คือการให้ทุนการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่นักการของประเทศเป้าหมาย ซึ่งจะสร้างความนิยมไทยได้มากกว่าการฝึกอบรมและดูงานระยะสั้น (2) การขับเคลื่อนกลยุทธ์ ARMI จำเป็นต้องมีกลยุทธ์/มาตรการอื่น ๆ ควบคู่ด้วย เช่น การเร่งรัดการจัดทำและใช้บังคับความตกลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ การแลกเปลี่ยนการเยือนและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับต่าง ๆ และการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับประเทศเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางการค้าและการลงทุน แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) และการดำเนินธุรกิจของไทยที่ประสบความสำเร็จ (Success Stories) ในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกา (3) กลยุทธ์ ARMI ที่เหมาะสมกับประเทศหนึ่งในสาขาหนึ่ง ไม่ได้หมายความว่ามีความเหมาะสมในระยะยาว เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ผันแปรตามกาลเวลา กระทรวงการต่างประเทศจึงจำเป็นต้องทบทวนการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ ARMI ที่ขับเคลื่อนในประเทศต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ความช่วยเหลือที่มีอยู่อย่างจำกัดสามารถตอบสนองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทยได้อย่างสูงสุด

รายงานฉบับนี้เป็นการศึกษาความเหมาะสมของกลยุทธ์ ARMI ซึ่งมุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไทยจะได้รับจากการให้ความช่วยเหลือประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ในขณะที่การให้ความช่วยเหลือของไทยมีเป้าหมายอื่นด้วย ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเพื่อการบรรเทาปัญหาการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในกรอบสหประชาชาติ หรือการมุ่งหวังผลในด้านการสนับสนุนไทยในเวทีระหว่างประเทศ ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป คือ การกำหนดว่าประเทศใดควรใช้กลยุทธ์ใด ระหว่างกลยุทธ์ ARMI หรือการให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม และ/หรือการให้ความช่วยเหลือเพื่อหวังผลในด้านการสนับสนุนไทยในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งการศึกษานี้จะช่วยให้ สพร. มีแนวทางในการจัดสรรความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความอนุเคราะห์อย่างดียิ่งจากบุคคลต่าง ๆ ซึ่งผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ/ขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ดังต่อไปนี้

1. คณะอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งประกอบด้วยผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูเกียรติ พนัสพร-ประสิทธิ์ เอกอัครราชทูตสุจริตรา หิรัญพุกภัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครเดช ไชยเพิ่ม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งได้ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้รายงานมีความถูกต้อง
  2. เพื่อนข้าราชการสังกัดกองแอฟริกา กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ได้แก่ นางสาวภาวิวรรณ นรพัลลภ นางนาฏริยา นพคุณ พรหมโยธี นายชัชวาลย์ วัฒนะศิริ นางสาวเมย์ อภิพัฒนะมนตรี และนางสาวตะวัน สิวาจิโรภาส ที่ได้สนับสนุนข้อมูลและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงาน
  3. เจ้าหน้าที่กองบรรณสารและห้องสมุดหลายท่านที่ช่วยสืบค้นข้อมูลประกอบการจัดทำรายงาน
  4. นางสาวพิชชาอร นุกิจ เจ้าหน้าที่กรมเอเชียใต้ฯ และนางสาวจันทร์กมล จันทร์เสงี่ยม เจ้าหน้าที่สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ ที่ช่วยจัดรูปแบบของรายงานให้ถูกต้องตามระเบียบ รวมทั้งเจ้าหน้าที่สถาบันฯ อื่นๆ หลายท่านที่ได้อำนวยความสะดวกในระหว่างการนำเสนอรายงาน
- หากการศึกษาครั้งนี้มีคุณค่าใด ๆ ผู้ศึกษาขออุทิศแด่ นายแพทย์มงคล สืบแสง บิดา และ นายนิพัทธเวช สืบแสง พี่ชาย ที่ได้ล่วงลับไปแล้ว และขอมอบแด่ นางแสงอรุณ สืบแสง มารดา และนางสาวอังกษฎ์ ธาราสุข บุตรสาว ที่เป็นกำลังใจสำคัญตลอดมา

สารบัญ

	บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
	กิตติกรรมประกาศ	ฉ
	สารบัญ	ช
	คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฅ
บทที่ 1	บทนำ	
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
	1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
	1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
	1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา	4
	1.4 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	4
บทที่ 2	แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
	2.1 แนวคิดทฤษฎี	5
	2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3	ผลการศึกษากการประเมินกลยุทธ์ ARMI	
	3.1 ความสำคัญของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาต่อภูมิภาคแอฟริกา	9
	3.2 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทย	10
	3.3 กลยุทธ์ ARMI ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา	12
	3.4 การประเมินกลยุทธ์ A → R : กรณีชูดาน	14
	3.5 การประเมินกลยุทธ์ A → M : กรณีแอฟริกาใต้	20
	3.6 การประเมินกลยุทธ์ A → I : กรณีมาดากัสการ์	23
บทที่ 4	สรุปและข้อเสนอแนะ	
	4.1 สรุปผลการศึกษา	30
	4.2 ข้อเสนอแนะ	31

บรรณานุกรม	34
ภาคผนวก	
ก. ความร่วมมือทางวิชาการที่ไทยให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ปี ค.ศ. 2007 - 2010	38
ข. ข่าวสารพิเศษ: กระทรวงการต่างประเทศจัดประชุม ระดมสมองขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทย-แอฟริกา	42
ค. แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างปี 2553 – 2555	44
ประวัติผู้เขียน	49

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

กฟผ.	=	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
ปตท.	=	บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
ปตท. สผ.	=	บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน)
สพร.	=	สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ
AITC	=	Annual International Training Course (หลักสูตรฝึกอบรมนานาชาติประจำปี)
ARMI	=	Assistance → Resources + Market + Investment
COMESA	=	Common Market for Eastern and Southern Africa (ตลาดร่วมสำหรับภูมิภาคแอฟริกาตะวันออกและตอนใต้)
CPA	=	Comprehensive Peace Agreement
CPF	=	Charoen Pokphand Foods PLC. [บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)]
EDBM	=	Economic Development Board of Madagascar
GDP	=	Gross Domestic Product (ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ)
GNU	=	Government of National Unity
HDI	=	Human Development Index (ดัชนีการพัฒนามนุษย์)
HIV/AIDS	=	Human Immunodeficiency Virus/Acquired Immune Deficiency Syndrome (เชื้อไวรัสเอชไอวี และอาการภูมิคุ้มกันเสื่อม)
LDCs	=	Least Developed Countries (ประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด)
MDGs	=	Millennium Development Goals (เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ)
NCP	=	National Congress Party
ODA	=	Official Development Assistance (ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ)
OTOP	=	One Tambon – One Product (โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)
SACU	=	Southern Africa Customs Union (กลุ่มสหภาพศุลกากรแอฟริกาตอนใต้)
SADC	=	Southern African Development Community (กลุ่มประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้)
SMEs	=	Small and Medium Enterprises
SPLM	=	Sudan People’s Liberation Army
SWOT	=	Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats

- TCDC = Technical Cooperation among Developing Countries (ความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา)
- TCTP = Third Country Training Programme (โครงการฝึกอบรมประเทศที่สาม)
- UNDP = United Nations Development Programme (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ)

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

1.1.1 ความสำคัญของภูมิภาคแอฟริกาต่อไทย

ภูมิภาคแอฟริกาเป็นภูมิภาคที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 รองจากเอเชีย มีพื้นที่ประมาณ 30.2 ล้านตารางกิโลเมตร ในปี ค.ศ. 2009 มีประชากรรวมทั้งสิ้นประมาณ 1 พันล้านคน มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูง คือเฉลี่ยปีละ 4.9% ในช่วงปี ค.ศ. 2000 – 2008 แม้ว่าภูมิภาคแอฟริกาจะประสบปัญหาท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความยากจน โรคภัยไข้เจ็บ และอัตราการตายของทารกในระดับสูง แต่ภูมิภาคแอฟริกายังสามารถมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product – GDP) รวมกันถึง 1.6 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ.2008 ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับ GDP ของบราซิล และของรัสเซีย¹

ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคแอฟริกาพึ่งพารายได้จากการส่งออกน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และแร่ธาตุ กอปรกับได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเพื่อการพัฒนาประเทศในสาขาต่าง ๆ อาทิเช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การเกษตร การค้า การลงทุน สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และการศึกษา ส่งผลให้ประเทศในภูมิภาคแอฟริกามีการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

ปัจจุบัน เศรษฐกิจของภูมิภาคแอฟริกามีแนวโน้มที่จะมีเสถียรภาพมากขึ้นเนื่องจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่ 1) พื้นฐานโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ดี 2) ภูมิภาคแอฟริกามีความมั่งคั่งด้านทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุต่าง ๆ 3) มีการขยายตัวด้านการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน และการขยายตัวของสังคมเมือง 4) การเติบโตของผู้บริโภคที่เป็นชนชั้นกลาง และ 5) หลายประเทศเริ่มมีความมั่นคงทางการเมืองมากขึ้น

ภูมิภาคแอฟริกาจึงถือได้ว่าเป็นตลาดใหม่ที่มีคู่ทางและศักยภาพ (Emerging) ในเชิงการมีโอกาสการเปิดตลาดสินค้าไทย อย่างไรก็ตาม ตลาดแอฟริกามีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ เช่น ด้านระบบการบริหารประเทศ จำนวนประชากร ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ระบบการเงินการธนาคาร ตลอดจนความยากง่ายในการเข้าถึงตลาด เป็นต้น

การค้าระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกามีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยไทยเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ามาโดยตลอด ในปี ค.ศ. 2010 การค้าระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกามีมูลค่าทั้งสิ้น

¹ McKinsey Global Institute 2010: 1

8,464 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สินค้าส่งออกที่สำคัญของไทยไปยังภูมิภาคแอฟริกาได้แก่ ข้าว รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบรถยนต์ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป เครื่องรับวิทยุ โทรทัศน์และส่วนประกอบ และเม็ดพลาสติก ส่วนสินค้านำเข้าได้แก่ น้ำมันดิบ สินแร่โลหะ ด้ายและเส้นใย อัญมณี เคมีภัณฑ์ เชื้อกระดาศ และเศษกระดาศ

ในด้านการลงทุนของไทยในภูมิภาคแอฟริกา นักลงทุนไทยได้เข้าไปลงทุนในภูมิภาคแอฟริกาในสาขาต่าง ๆ อาทิ การแปรรูปสินค้าเกษตร การบริการด้านก่อสร้างและการตกแต่งภายใน ธุรกิจร้านอาหารและสปา การลงทุนในอุตสาหกรรมเหมืองแร่ และการผลิตไฟฟ้า

ในด้านพลังงาน ไทยเพิ่งจะเริ่มให้ความสำคัญกับภูมิภาคแอฟริกาในฐานะเป็นแหล่งพลังงานใหม่ ซึ่งที่ผ่านมา บริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ได้เข้าไปร่วมทุนทำสัมปทานสำรวจและขุดเจาะน้ำมันในแอลจีเรียและอียิปต์ อย่างไรก็ตาม ประเทศต่าง ๆ ได้เข้าไปแสวงหาแหล่งพลังงานในภูมิภาคแอฟริกาก่อนที่ไทยจะเริ่มให้ความสนใจแหล่งพลังงานในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีน ซึ่งจีนถือว่าการแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่ๆ เพื่อลดการพึ่งพาแหล่งพลังงานในภูมิภาคตะวันออกกลางเป็นวาระสำคัญของชาติ

1.1.2 ความร่วมมือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา

ไทยเริ่มให้ความร่วมมือ/ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 โดยมีสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในเรื่องนี้ ในปัจจุบัน ความร่วมมือทางวิชาการสาขาหลักได้แก่ 1) การเกษตรและประมง และการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตร 2) การสาธารณสุขเพื่อเพิ่มศักยภาพในการป้องกันและรักษาโรคติดต่อร้ายแรง และการจัดการด้านสาธารณสุขระดับชุมชน และ 3) การสร้างรายได้ โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการในการประกอบอาชีพเสริมในระดับรากหญ้า

สพร.ดำเนินการด้านความร่วมมือทางวิชาการกับต่างประเทศภายใต้ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย ปี 2550-2554” ซึ่งกำหนดกลุ่มประเทศเป้าหมายในภูมิภาคแอฟริกาเป็น 2 กลุ่มได้แก่ (1) ประเทศที่ไทยควรให้ความช่วยเหลือ และ (2) ประเทศที่ไทยควรร่วมมือในกรอบหุ้นส่วน แต่ในความเป็นจริง ไทยให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาอย่างกระจัดกระจาย ไม่ได้จำกัดเฉพาะประเทศในกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น

1.1.3 กลยุทธ์ “ARMI”

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009 กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดกลยุทธ์ “ARMI” เพื่อการกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา

Assistance → Resources + Market + Investment

A – Assistance คือ การให้ความช่วยเหลือของไทย โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเพื่อการพัฒนา ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์ในการกระชับความสัมพันธ์กับภูมิภาคแอฟริกาในลักษณะหุ้นส่วน เพื่อสร้างค่านิยมไทย และความไว้วางใจในระดับผู้บริหารของประเทศในภูมิภาคแอฟริกา อันจะนำไปสู่การกระชับและขยายพันธมิตรระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสนับสนุนการขยายโอกาสในการหาตลาดเพื่อการค้า (M – Market) และการลงทุน (I – Investment) ตลอดจนการแสวงหาแหล่งทรัพยากร (R – Resources) ที่มั่นคงต่อไปในอนาคต

กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดให้ “ARMI” เป็นกลยุทธ์ภาพรวมสำหรับ “แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างปี 2553-2555” โดยมีเป้าหมายยุทธศาสตร์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อกระชับและเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกา ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น และ 2) เพื่อเพิ่มโอกาสของนักธุรกิจไทยในการเข้าไปค้าขายและลงทุนในภูมิภาคแอฟริกา

ไทยขับเคลื่อนกลยุทธ์ ARMI เพื่อเป็นกลยุทธ์หลักในการดำเนินการเพื่อเข้าถึงตลาดสินค้าและบริการ การลงทุน และแหล่งพลังงานในภูมิภาคแอฟริกา และขับเคลื่อน “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทย ปี 2550-2554” โดยกำหนดประเทศ/กลุ่มประเทศเป้าหมายที่ให้ความร่วมมือ/ช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง มูลค่าความช่วยเหลือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ไทยจัดสรรให้แก่ภูมิภาคแอฟริกา นับว่ามีปริมาณน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับความช่วยเหลือจากหลายประเทศที่เข้าไปมีบทบาทในภูมิภาคแอฟริกา และความช่วยเหลือของไทยได้รับการจัดสรรไปยังประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาอย่างกระจุกกระจาย จึงสมควรศึกษาว่าความช่วยเหลือของไทยจะสามารถตอบสนองเป้าหมายในการเข้าถึงตลาด การลงทุน และแหล่งพลังงานในภูมิภาคแอฟริกาได้หรือไม่ อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.2.1 เพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของกลยุทธ์ ARMI
- 1.2.2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินการที่เหมาะสมสำหรับกลยุทธ์ ARMI
- 1.2.3 เสนอแนะกลยุทธ์ใหม่ เพื่อช่วยทำให้กลยุทธ์ ARMI มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ขอบเขตการศึกษา

1.3.1 ศึกษาความเชื่อมโยงของ $A \rightarrow R, M, I$ กรณีละ 1 ประเทศ ดังนี้

- ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่แหล่งพลังงาน ($A \rightarrow R$) : กรณีการเข้าถึงน้ำมันและแหล่งน้ำมันในชูดาน
- ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่การเข้าถึงตลาดสินค้าและบริการ ($A \rightarrow M$) : กรณีการส่งออกของไทยไปแอฟริกาใต้
- ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาเพื่อมุ่งไปสู่โอกาสในการลงทุน ($A \rightarrow I$) : กรณีการลงทุนของไทยในมาดากัสการ์

1.3.2 ผู้ศึกษาจะรวบรวมข้อมูลความช่วยเหลือ (A) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007² จนถึงปัจจุบัน และรวบรวมข้อมูลการเข้าถึงน้ำมันและแหล่งน้ำมัน (R) การเข้าถึงตลาดสินค้าและบริการ (M) และการลงทุนของไทย (I) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009³ จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ ความเชื่อมโยงระหว่าง $A \rightarrow R, M, I$ จำเป็นต้องมีช่วงเวลา (time lag) ระหว่าง A กับ R, M, I การศึกษา A ตั้งแต่ปี 2007 และ R, M, I ตั้งแต่ปี 2009 จึงน่าจะเหมาะสม

1.4 วิธีการดำเนินการศึกษา

1.4.1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ เอกสาร และ website

1.4.2 สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ เจ้าหน้าที่บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และเจ้าหน้าที่บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร จำกัด (มหาชน)

1.4.3 การประเมินกลยุทธ์ ARMI ด้วย SWOT Analysis ซึ่งประกอบด้วย (1) Strengths - จุดแข็ง (2) Weaknesses - จุดอ่อน (3) Opportunities - โอกาส และ (4) Threats - อุปสรรค

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

1.5.1 ทำให้ทราบความเหมาะสมของ ARMI ซึ่งเป็นกลยุทธ์หลักที่ไทยใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคแอฟริกา และข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการตามกลยุทธ์ ARMI รวมทั้งข้อเสนอแนะกลยุทธ์ใหม่ เพื่อช่วยทำให้กลยุทธ์ ARMI มีประสิทธิภาพมากขึ้น

² ปีที่ สพร. เริ่มดำเนินการตาม “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศไทย ปี 2550-2554”

³ ปีที่เริ่มดำเนินกลยุทธ์ ARMI

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี

ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้แนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และ SWOT Analysis เป็นกรอบการอธิบาย

2.1.1 แนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence Theory)

Robert Keohane และ Joseph Nye, Jr.⁴ กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน มีลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น การพึ่งพาสินค้า พึ่งพาการลงทุน พึ่งพาเทคโนโลยี พึ่งพาทรัพยากรต่างๆ แม้ว่าการพึ่งพาอาจจะเป็นไปในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกัน แต่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกก็ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และการพึ่งพาดังกล่าวจะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependency) ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ เกิดระบบโลกที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างซับซ้อน และประเทศต่าง ๆ มีการติดต่อสัมพันธ์กันหลายช่องทาง นโยบายต่างประเทศของประเทศที่มีความสัมพันธ์กันจะเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือจะครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญ

ภายใต้แนวคิดนี้ ประเทศทั่วโลกจะมีความเกี่ยวพันกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในทุกรูปแบบ การเคลื่อนย้ายข้ามแดนของประชาชน การเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม การสื่อสารทุกรูปแบบ และมีประเด็นที่เป็นความสนใจร่วมกัน เช่น สิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี และการพัฒนาสุขอนามัย

สาเหตุของการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประเทศมาจากความจำเป็นของสถานการณ์ภายในและภายนอกประเทศที่ทำให้แต่ละประเทศต้องแสวงหาและแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือหรือพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยทั้งประเทศพัฒนาแล้วและประเทศด้อยพัฒนาที่มีความจำเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ที่จะต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

Edward L. Morse⁵ กล่าวว่า การพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (Modernization) เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกัน เพื่อผลักดันให้เกิดความร่วมมือและช่วยเหลือในการพัฒนา รูปแบบของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้ทำให้

⁴ Keohane, Robert O. and Nye, Joseph S, Jr. 1977

⁵ อ้างถึงในนุศรา ตันลาพุด. 2548: 5-7

ประเทศด้อยพัฒนามีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจเหมือนกับประเทศที่พัฒนาแล้ว กล่าวคือ มุ่งสร้างความเจริญเติบโตและพัฒนาไปตามลำดับขั้น และโดยลำดับขั้นของการพัฒนาที่แตกต่างระหว่างทั้งสองฝ่ายทำให้มีความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการพัฒนา กล่าวคือ ประเทศด้อยพัฒนาต้องการเครื่องมือเครื่องจักรสำหรับภาคอุตสาหกรรม และสินค้าอุปโภคบริโภคของประเทศที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้า รวมทั้งต้องการตลาดสำหรับขยายผลผลิตวัตถุดิบของประเทศตน ในขณะที่เดียวกัน ประเทศพัฒนาแล้วก็ต้องพึ่งพาวัตถุดิบจากประเทศด้อยพัฒนาสำหรับป้อนอุตสาหกรรม หรือแปรรูปเป็นอาหาร รวมทั้งต้องการตลาดต่างประเทศสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมของตน

นอกจากนี้ การพัฒนาสู่ความทันสมัยไม่เพียงแต่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์แบบรัฐต่อรัฐเท่านั้น ยังเป็นการขยายเป็นความสัมพันธ์ในระดับอื่น เช่น ระดับบรรษัทข้ามชาติ และระดับประชาชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ขยายขอบเขตมากขึ้น เช่น การเดินทางติดต่อข้ามประเทศของนักธุรกิจ หรือนักท่องเที่ยว

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก็เป็นกระบวนการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างมากระหว่างประเทศและระหว่างประชาชนของประเทศต่าง ๆ โดยจะมีการไหลเข้า-ออกระหว่างประเทศของสินค้า บริการ ประชาชน และการลงทุน รวมทั้งปัจจัยอื่นที่ไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแรงผลักดันที่ทำให้เกิดโลกาภิวัตน์คือ การพัฒนาทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศช่วยร่นระยะเวลาและระยะทางสำหรับบุคคลและกิจการต่าง ๆ ในการติดต่อระหว่างกันได้ทั่วโลก

ประเภทของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งออกเป็น

1. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบเท่าเทียมกัน (Symmetric Interdependence) เช่น การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป ที่ทั้งสองฝ่ายมีความพึ่งพาซึ่งกันและกันสามารถเจรจาต่อรองกันได้ เพราะทั้งสองฝ่ายต้องมีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน เมื่อมีการใช้อำนาจจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายสามารถตอบโต้ได้

2. การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันแบบไม่เท่าเทียมกัน (Asymmetric Interdependence) เช่น ระหว่างสหรัฐฯ กับเม็กซิโก กล่าวคือสหรัฐฯ เป็นประเทศที่เหนือกว่า ทั้งในด้านความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ แต่สหรัฐฯ ก็มีความจำเป็นต้องพึ่งพาเม็กซิโกในเรื่องน้ำมัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือไทยและภูมิภาคแอฟริกามีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ในด้านต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่เป็นการพัฒนาประเทศในภูมิภาคแอฟริกาให้ทันสมัย (Modernization) และเป็นส่วนหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีการไหลเข้า-ออก ของเงินทุน สินค้า บริการ และการลงทุน โดยในบริบทของรายงานนี้ ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา พึ่งพาไทยในด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ไทยพึ่งพาอาศัยภูมิภาคแอฟริกาในเรื่องพลังงาน และ ทั้งสองฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในเรื่องการค้าและการลงทุน โดยเป็นรูปแบบของการ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในลักษณะที่เท่าเทียมกัน

2.1.2 SWOT Analysis ⁶

กระบวนการวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis เป็นวิธีการและเทคนิคในการวิเคราะห์สถานะ ขององค์กรและกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลาย

S - Strengths หรือจุดแข็ง หมายถึงความสามารถและสถานการณ์ภายในที่เป็นบวก ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

W - Weaknesses หรือจุดอ่อน หมายถึงสถานการณ์ภายในที่เป็นลบ หรือไม่สามารถ นำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

O - Opportunities หรือโอกาส หมายถึงปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่เป็นประโยชน์ ต่อการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

T - Threats หรืออุปสรรค หมายถึงปัจจัยและสถานการณ์ภายนอกที่ขัดขวางการทำงาน ไม่ให้บรรลุวัตถุประสงค์

ในการวิเคราะห์ SWOT การกำหนดเรื่อง หัวข้อ หรือประเด็นหลัก (Key Area) เป็นสิ่ง สำคัญที่ต้องคำนึงถึง เพราะการกำหนดประเด็นหลักจะทำให้สามารถวิเคราะห์และประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคได้อย่างถูกต้อง

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ ARMI โดยการวิเคราะห์ SWOT ในศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้ประเทศในภูมิภาค แอฟริกากับการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรในซูดาน การเข้าถึงตลาดสินค้าในแอฟริกาใต้ และการลงทุน ในมาดากัสการ์

2.2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 นิยม วัฒนธรรมาวุธ ⁷ ได้วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในการดำเนินกลยุทธ์

⁶ อ้างถึงใน วันทนีย์ 2552

⁷ นิยม วัฒนธรรมาวุธ 2553

ARMI ในไนจีเรีย โดยได้สรุปผลการศึกษาว่า กลยุทธ์ ARMI มีความเหมาะสม แต่ควรจะต้องมีกลยุทธ์และมาตรการอื่น ๆ ช่วยเสริม เพราะถ้าพึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวคงจะทำให้ไทยบรรลุเป้าหมายทางการค้าและการลงทุนได้ไม่มาก

2.2.2 มาวิน ตันอรธนาวิน⁸ ได้ศึกษาบทบาทของไทยในการรักษาสันติภาพระหว่างประเทศในคาร์ฟูร์ และโอกาสในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ซูดาน โดยเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือทางวิชาการว่า ไทยควรใช้ประโยชน์จากการที่ซูดานมีนโยบายให้ความสำคัญกับชาติตะวันออกในการกระชับความสัมพันธ์ทางการเมืองเพื่อปูทางในการขยายบทบาทของไทยในด้านต่าง ๆ เช่น โอกาสด้านการค้าและการลงทุน โดยไทยสามารถให้ความร่วมมือทางวิชาการในด้านที่ไทยมีความพร้อมได้

---

⁸ มาวิน ตันอรธนาวิน 2552

บทที่ 3

ผลการศึกษาการประเมินกลยุทธ์ ARMI

3.1 ความสำคัญของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาต่อภูมิภาคแอฟริกา

ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในรูปของความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance - ODA) ซึ่งเป็นความพยายามของประเทศที่ร่ำรวยกว่าในการช่วยเหลือประเทศยากจนและมีการพัฒนาในระดับต่ำ โดยภูมิภาคแอฟริกาประกอบด้วยประเทศที่พัฒนาน้อยที่สุด (Least Developed Countries - LDCs) เป็นจำนวนมากที่สุด โดยสะท้อนจากดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index - HDI) ที่วัดการพัฒนามนุษย์ใน 3 มิติ คือ การดำรงชีวิตอย่างยืนยาวและสุขภาพดี การได้รับการศึกษา และการมีมาตรฐานการครองชีพที่ดี โดยประเทศส่วนใหญ่ที่อยู่ในลำดับท้าย ๆ ในดัชนีนี้ได้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา⁹ อย่างไรก็ตาม การให้ความช่วยเหลือไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุผลดังกล่าวเสมอไป โดยจะเห็นได้จากกรณีที่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาที่ครอบครองทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญบางประเทศกลับได้รับ ODA สูงกว่าประเทศยากจนที่มีความต้องการความช่วยเหลือมากกว่า

ODA ที่ให้ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในรอบทศวรรษที่ผ่านมา จากระดับ 1.5 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2000 เป็น 3.0 3.8 และ 4.2 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ค.ศ. 2004 2009 และ 2010 ตามลำดับ¹⁰

ODA ที่ช่วยเหลือประเทศในภูมิภาคแอฟริกาส่วนใหญ่เพื่อการปลดหนี้ (debt relief) การดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนา และความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม

ความช่วยเหลือที่ให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาที่ผ่านช่องทางพหุภาคีเริ่มมีบทบาทมากขึ้นตามลำดับ อาทิ ความช่วยเหลือสำหรับ Global Fund for AIDS, Tuberculosis and Malaria และ Global Alliance for Vaccines and Immunization อย่างไรก็ตาม บางประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีน ประสงค์ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาในลักษณะทวิภาคีมากกว่าผ่านช่องทางพหุภาคี ซึ่งจีนถูกมองว่าดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนมากกว่า โดยโครงการความช่วยเหลือของจีนจะเป็นไปในลักษณะอำนวยความสะดวกให้กับการส่งออกของจีน และตั้งกฎเกณฑ์ว่า วัสดุอุปกรณ์ และการบริการสำหรับโครงการเหล่านี้จะต้องนำเข้าจากจีนถึงร้อยละ 50¹¹

⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Human_Development_Index

¹⁰ <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/outlook/external-financial-flows/growth-of-aid-to-africa/>

¹¹ Congressional Research Service. 2009 : 2

3.2 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทย

“ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550-2554” ซึ่งขับเคลื่อนโดยสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กำหนดหลักเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 การกำหนดประเทศและพื้นที่เป้าหมายความช่วยเหลือ

การให้ความช่วยเหลือหรือความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยมีหลักการในการกำหนดประเทศหรือกลุ่มประเทศเป้าหมายดังนี้

- 1) การให้ความร่วมมือกับประเทศ/กลุ่มประเทศที่จะมีผลประโยชน์ร่วมกันกับไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พิจารณาถึงผลกระทบเชิงบวกที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานความร่วมมือมากกว่าที่จะให้ความช่วยเหลือในลักษณะที่กระจุกกระจายเกินไป
- 2) การที่ไทยเปลี่ยนผ่านสถานะจากการเป็นประเทศผู้รับมาสู่บทบาทของการเป็นประเทศผู้ให้ ทำให้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของไทยจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งการกำหนดกลุ่มเป้าหมายของประเทศคู่ร่วมมือดังกล่าวนี้จะเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศผู้ให้ที่จะร่วมมือในแบบหุ้นส่วนกับไทยด้วย
- 3) การให้ความช่วยเหลือของไทยเพื่อตอบสนองต่อประเด็นเร่งด่วนและปัญหาที่เผชิญร่วมกันในภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งวาระสำคัญต่างๆ ที่เร่งด่วนในระดับโลก ทั้งนี้ การให้ความร่วมมือจะต้องสะท้อนถึงผลประโยชน์ที่ไทยและประเทศคู่ร่วมมือจะได้รับจากการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อพัฒนาอย่างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ในการพิจารณาประเทศเป้าหมายที่ไทยจะดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาด้วยนั้น จะเป็นการพิจารณาในลักษณะรายภูมิภาค โดยในแต่ละภูมิภาคแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มประเทศที่สำคัญ คือ กลุ่มแรกจะเป็นประเทศที่ยังมีความยากจนอยู่มากและไทยจะให้ความช่วยเหลือ ส่วนกลุ่มที่สองจะเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจค่อนข้างดีและใกล้เคียงกับไทยหรืออาจดีกว่า ไทยจะพิจารณาร่วมมือในลักษณะของประเทศที่เป็นหุ้นส่วน กล่าวคือเน้นความร่วมมือกันเพื่อช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ หรืออาจอยู่ในรูปของความร่วมมือระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (Technical Cooperation among Developing Country – TCDC) ที่ร่วมกันออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานร่วมกัน

จุดมุ่งหมายในการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทย คือเพื่อสร้างความเชื่อมั่นที่ประเทศผู้รับจะมีต่อไทยเพื่อที่จะเอื้อต่อการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การเปิดโอกาสทางการค้าและการลงทุน รวมทั้งการสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจให้มีการขยายตัวอย่างกว้างขวางต่อไป

3.2.2 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยสำหรับภูมิภาคแอฟริกา

ภูมิภาคแอฟริกาเป็นทวีปที่มีศักยภาพสูงและเป็นตลาดใหม่ของไทย ถึงแม้ว่าที่ผ่านมาบทบาทของการให้ความช่วยเหลือของไทยอาจมีไม่มากนักเนื่องจากกระยะทางไกล และการขาดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจ แต่ในปัจจุบันไทยมองภูมิภาคแอฟริกาเป็นแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญของไทย ในขณะที่ภูมิภาคแอฟริกาสนใจตัวแบบการพัฒนาแบบเอเชีย ซึ่งไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ภูมิภาคแอฟริกาอยากจะทำเรียนรู้ประสบการณ์ที่ดีของไทย

การที่ภูมิภาคแอฟริกาประกอบด้วยประเทศจำนวนมากถึง 54 ประเทศ¹² “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทย 2550-2554” จึงกำหนดให้การให้ความช่วยเหลือของไทยมุ่งเน้นเฉพาะบางกลุ่มประเทศดังนี้

1) ประเทศที่ไทยควรให้ความช่วยเหลือ

กลุ่มประเทศนี้จะมีความยากจนมากกว่าไทย แต่จะมีขีดความสามารถในการรองรับความช่วยเหลือที่จะนำไปสู่ผลกระทบเชิงบวกได้ต่อไป นอกจากนี้ยังสะท้อนผลประโยชน์ที่ไทยจะได้รับ โดยเฉพาะความเชื่อมโยงกับด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ประเทศกลุ่มเป้าหมายคือ เคนยา เซเนกัล ไนจีเรีย มาดากัสการ์ และซูดาน

2) ประเทศที่ไทยควรร่วมมือในกรอบหุ้นส่วน

ได้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีพอสมควร นับว่าจะเป็นประโยชน์แก่ไทยในการที่จะร่วมกันในการใช้เป็นฐานของการขยายความร่วมมือเข้าไปยังประเทศยากจนอื่นๆ ในภูมิภาคแอฟริกา ซึ่งอาจเป็นช่องทางหนึ่งที่มีประสิทธิภาพในการเข้าสู่ภูมิภาคแอฟริกาและสามารถเพิ่มกิจกรรมด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย ประเทศในกลุ่มเป้าหมายได้แก่ โมร็อกโก อียิปต์ และแอฟริกาใต้

อย่างไรก็ตาม ไทยให้ความช่วยเหลือ/ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาในลักษณะกระจัดกระจาย โดยในช่วงปี ค.ศ. 2007 – 2010 จำนวนประเทศที่ไทยให้ความช่วยเหลือได้เพิ่มขึ้นทุกปีตามลำดับ จาก 23 ประเทศในปี ค.ศ. 2007 เป็น 35 ประเทศในปี ค.ศ. 2010 ตามรายละเอียดที่ปรากฏในภาคผนวก ก

ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยที่ให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบการให้ความร่วมมือทางวิชาการ ซึ่งมีทั้งสิ้น 5 รูปแบบ คือ

1) หลักสูตรฝึกอบรมนานาชาติประจำปี (Annual International Training Courses - AITC) ที่เป็นการต้องการร่วมกันของประเทศกำลังพัฒนา เช่น เกษตร สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม การค้าและ

¹² รวมประเทศซูดานใต้ ซึ่งแยกตัวออกจากซูดานในวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 2011

เศรษฐกิจ การศึกษา และการท่องเที่ยว ซึ่งรัฐบาลไทยจัดเป็นประจำทุกปี ๆ ละประมาณ 30 หลักสูตร โดยรัฐบาลไทยจะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมทั้งหมด

2) ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา (Technical Cooperation among Developing Countries - TCDC) เป็นรูปแบบการให้ความร่วมมือที่ไทยและประเทศคู่ร่วมมือในภูมิภาคแอฟริการ่วมกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม

3) โครงการฝึกอบรมประเทศที่สาม (Third Country Training Programme – TCTP) เป็นรูปแบบการให้ความร่วมมือที่ไทยร่วมกับองค์การระหว่างประเทศหรือรัฐบาลต่างประเทศจัดหลักสูตรฝึกอบรม/ดูงานในไทยให้กับผู้รับทุนจากภูมิภาคแอฟริกา โดยองค์การระหว่างประเทศหรือรัฐบาลต่างประเทศเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายของผู้รับทุนทั้งหมด

4) โครงการความร่วมมือทางวิชาการแบบทวิภาคี (Technical Cooperation Project) เป็นโครงการความร่วมมือที่ดำเนินงานในประเทศใดประเทศหนึ่งในภูมิภาคแอฟริกา มีการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเฉพาะ โดยจะส่งผู้เชี่ยวชาญไทยไปปฏิบัติงาน การให้ทุนฝึกอบรม/ดูงานแก่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานสมทบภายใต้โครงการ และการให้ความร่วมมือด้านเครื่องมือ/อุปกรณ์ในการดำเนินงาน

5) ความร่วมมือทางวิชาการแบบไตรภาคี (Trilateral Cooperation) เป็นความร่วมมือที่รัฐบาลไทยและรัฐบาลต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ ร่วมกันรับผิดชอบค่าใช้จ่ายตามสัดส่วนที่ได้ตกลงกันในการจัดฝึกอบรม/ดูงานในไทยให้แก่บุคลากรจากประเทศในภูมิภาคแอฟริกา

ทั้งนี้ กิจกรรมความร่วมมือตามรูปแบบต่างๆ ข้างต้นจะคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างความต้องการด้านวิชาการของประเทศในภูมิภาคแอฟริกา และศักยภาพ/ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ของไทยเป็นสำคัญ

3.3 กลยุทธ์ ARMI ในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา

เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 2008 กระทรวงการต่างประเทศได้จัดการประชุมระดมสมองกับภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทย-ภูมิภาคแอฟริกา โดยภาคเอกชนไทยที่ให้ความสนใจต่อการค้าและการลงทุนในภูมิภาคแอฟริกาเข้าร่วมประชุม จำนวน 60 บริษัท ตามกลุ่มสาขาธุรกิจ 5 ประเภทได้แก่ การเกษตร ก่อสร้าง พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ อัญมณี และสินค้าและบริการ ที่ประชุมสนับสนุนยุทธศาสตร์สามสัมพันธ์ไทย-ภูมิภาคแอฟริกา หรือ ARM ซึ่งประกอบด้วย Assistance - การให้ความช่วยเหลือ Resources - การแสวงหาทรัพยากรและวัตถุดิบ และ Market - การแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าไทย นับได้ว่าเป็นนโยบายเชิงรุกที่สร้างสัมพันธ์

หลายมิติกับภูมิภาคแอฟริกาอย่างต่อเนื่อง กอปรกับการให้ความช่วยเหลือของไทยแก่ภูมิภาคนี้ ทั้งในด้านยารักษาโรค การเกษตร สาธารณสุข และการฝึกอบรมด้านต่างๆ ทำให้ภาพลักษณ์ไทย ในสายตาชาวแอฟริกันได้รับความชื่นชมว่าเป็นตัวอย่างการพัฒนาเศรษฐกิจ (ภาคผนวก ข)

ต่อมา กระทรวงการต่างประเทศได้เพิ่มเติมปัจจัย I – Investment ดังนั้น จึงมีการเปลี่ยน จาก ARM เป็น ARMI

ภายใต้ “แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างปี 2553-2555” ของกระทรวงการ- ต่างประเทศ¹³ (ภาคผนวก ค) ได้กำหนดให้กลยุทธ์ ARMI เป็นกลยุทธ์ภาพรวมสำหรับแผน ดังกล่าว ดังนี้

Assistance → Resources + Market + Investment

A – Assistance การให้ความช่วยเหลือของไทย โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์ในการกระชับความสัมพันธ์กับภูมิภาค แอฟริกาในลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) เพื่อสร้างค่านิยมไทย และความไว้วางใจไทยในระดับ ผู้บริหารประเทศในภูมิภาคแอฟริกา อันจะนำไปสู่การกระชับและขยายพันธมิตรระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสนับสนุนการขยายโอกาสสู่ทางการค้า-การลงทุนของไทยในภูมิภาคแอฟริกา ตลอดจนการแสวงหาแหล่งทรัพยากรที่มั่นคงต่อไปในอนาคตได้

R – Resources/ Raw Materials ภูมิภาคแอฟริกา มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ และเป็นทรัพยากรที่ภาคเอกชนไทยสามารถนำเข้าเพื่อสนับสนุนการขยายการผลิตของไทย

M – Market ภูมิภาคแอฟริกาเป็นตลาดขนาดใหญ่สำหรับสินค้าและบริการไทย เพราะมี ประชากรถึง 1 พันล้านคน มีศักยภาพที่จะรองรับสินค้าไทยได้ โดยเฉพาะสินค้าอาหาร และสินค้า อุปโภคบริโภค

I – Investment ประเทศภูมิภาคแอฟริกาส่วนใหญ่มีนโยบายพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ภายในประเทศเพื่อสร้างงาน และเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ โดยไม่สนับสนุนให้มีการส่งออกทรัพยากรและวัตถุดิบแต่อย่างใดอีกต่อไป นอกจากนี้ การเข้า

¹³ หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ “แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา ระหว่างปี 2553-2555” คือกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ ส่วนหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทย 2550-2554” คือ สพร. กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งยุทธศาสตร์ ทั้งสองมีความเชื่อมโยงกันผ่านกลยุทธ์ ARMI กล่าวคือ แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริกา กำหนดให้ ARMI เป็นกลยุทธ์ภาพรวมในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-แอฟริกา ส่วนยุทธศาสตร์ความร่วมมือฯ จะใช้กลยุทธ์ ARMI ขับเคลื่อนการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศในกลุ่มเป้าหมาย

ไปลงทุนในภูมิภาคแอฟริกายังมีข้อได้เปรียบในเรื่องการส่งออกต่อไปยังประเทศยุโรปและสหรัฐฯ โดยได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าด้วย

แนวทางดำเนินงาน คือการใช้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการ และเป็นความช่วยเหลือที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป้าหมาย เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความร่วมมือกับภูมิภาคแอฟริกาในด้านการเป็นแหล่งทรัพยากรและวัตถุดิบ แหล่งลงทุน ตลอดจนตลาดสำหรับสินค้าและบริการของไทย โดยคำนึงว่าการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือดังกล่าวจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคแอฟริกาด้วย

โดยพื้นฐาน การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจะเป็นเครื่องมือในการสร้างความรู้สึคนิยมไทยและสร้างความไว้วางใจอันเป็นพื้นฐานในการมีความร่วมมือในมิติต่าง ๆ

A → M การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ จะช่วยสร้างการรับรู้ ความคุ้นเคย และเปิดโลกทัศน์แก่ชาวแอฟริกาทั้งในภาครัฐบาลและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับรูปแบบและประเภทสินค้าและบริการจากไทยผ่านการฝึกอบรมที่ใช้เครื่องมือและวัสดุเพื่อการสอน อีกทั้งจะมีโอกาสการรับรู้มากขึ้นเมื่อได้รับการฝึกอบรมในไทย

A → R, I การให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนายังทำให้ไทยได้เข้าถึงโอกาสในการลงทุนเพื่อการพัฒนาทรัพยากรและวัตถุดิบในประเทศเป้าหมาย โดยการให้ความช่วยเหลือนั้น ๆ ควรจะต้องเลือกสาขาให้ตรงกับเป้าหมายความต้องการของประเทศผู้รับในการพัฒนาทรัพยากรของตนเองและความต้องการแสวงหาความร่วมมือทางธุรกิจของภาคเอกชนไทยในเวลาเดียวกัน พร้อมกันนั้น การให้ความช่วยเหลือในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการทางธุรกิจยังเป็นการช่วยพัฒนาให้เกิดกลุ่มผู้ประกอบการท้องถิ่นมากขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคเอกชนของประเทศผู้รับความช่วยเหลือ เพื่อกลายเป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจกับภาคเอกชนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

3.4 การประเมินกลยุทธ์ A → R : กรณีชูดาน

3.4.1 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่ชูดาน (A)

“ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550-2554” กำหนดให้ชูดานเป็นหนึ่งในประเทศกลุ่มประเทศเป้าหมายที่ไทยควรให้ความช่วยเหลือ โดยมุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือเพื่อการปรับปรุงทางการเกษตร ปศุสัตว์ การประมง และโรคติดต่อในเขตร้อนเป็นหลัก

ส่วนชุมชนสนใจความช่วยเหลือทางวิชาการจากไทยในด้านการพัฒนาบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนด้านการเกษตร ได้แก่ การชลประทาน การปลูกข้าว การประมง โดยเฉพาะการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ไม้ตัดดอก การจัดเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรมการแปรรูปเกษตร ด้านสาธารณสุข ชุมชนประสงค์จะรับความร่วมมือจากไทยในด้านการป้องกันไข้หวัดนก การดูแลทารกแรกเกิด การบริหารจัดการโรงพยาบาลและการจัดการภัยพิบัติ

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา สพร. กระทรวงการต่างประเทศ ได้จัดฝึกอบรม/ดูงานเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ ในภูมิภาคแอฟริกาเป็นการเฉพาะ ได้แก่ ด้านการป้องกันมาลาเรีย HIV/AIDS โรคหู-คอ-จมูก เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product – OTOP) การทูตและการต่างประเทศ และการดูงานโครงการบัวแก้วสัมพันธ์ (Buakaew Roundtable International) ซึ่งเน้นสาขาที่ภูมิภาคแอฟริกาให้ความสนใจและไทยมีความชำนาญ เช่น การเกษตร สาธารณสุข และการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการฝึกอบรม/ดูงานในด้านต่าง ๆ ข้างต้นประมาณปีละ 10-20 คน

อนึ่ง ในระหว่างปี ค.ศ. 2007 - 2010 ไทยให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่ชุมชนเฉลี่ยปีละ 1,052,000 บาท

3.4.2 ทรัพยากรน้ำมันของชุมชน (R)

ชุมชนเป็นประเทศที่มีความขัดแย้งระหว่างชุมชนเหนือ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม กับชุมชนใต้ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์และความเชื่อดั้งเดิม โดยภายหลังจากได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี ค.ศ. 1956 ชุมชนตกอยู่ภายใต้ภาวะสงครามกลางเมืองมาโดยตลอด เนื่องจากรัฐบาลชุมชนภายใต้การนำของอดีตนายกรัฐมนตรี Gaafar Nimeiry ประกาศใช้กฎหมายอิสลาม (Sharia Law) เพื่อบริหารประเทศ ทำให้ชาวชุมชนใต้รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกองกำลังต่อต้านเรียกว่า Sudan People's Liberation Movement (SPLM) และทำสงครามต่อต้านรัฐบาลมาเป็นเวลานานกว่าสองทศวรรษ ส่งผลให้มีผู้พลัดถิ่นกว่า 4 ล้านคน และเสียชีวิตอีก 2 ล้านคน จนในที่สุดในเดือนมกราคม ค.ศ. 2005 ทั้งสองฝ่ายได้บรรลุความตกลงสันติภาพแบบเบ็ดเสร็จ (Comprehensive Peace Agreement - CPA) ระหว่างกัน โดยตกลงให้มีการตั้งโครงสร้างการปกครองที่ทั้งสองฝ่ายมีส่วนร่วม โดยจัดตั้งรัฐบาลผสมระหว่างพรรค National Congress Party (NCP) ของรัฐบาลและกลุ่ม SPLM ภายใต้ชื่อรัฐบาลเอกภาพแห่งชาติ (Government of National Unity - GNU) มีการแบ่งรายได้จากการส่งออกน้ำมันระหว่างฝ่ายเหนือและใต้ในอัตราส่วนร้อยละ 50:50 และให้ฝ่ายใต้มีอำนาจปกครองตนเอง (autonomy) เป็นเวลา 6 ปี ก่อนจะให้ประชาชนลงประชามติเลือกอนาคตของตนเอง ต่อมาได้มีการลงประชามติในเดือนมกราคม ค.ศ.

2011 โดยผลของประชามติกำหนดให้แยกซูดานใต้เป็นประเทศเอกราชในวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 2011

ซูดานมีทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ปริมาณน้ำมันดิบสำรองมากถึง 4 พันล้านบาร์เรล และก๊าซธรรมชาติ 3 ล้านล้านลูกบาศก์ฟุต¹⁴ แหล่งน้ำมันส่วนใหญ่อยู่ในซูดานใต้ แต่ระบบท่อขนส่ง โรงกลั่น และท่าส่งออกอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ จึงจำเป็นต้องมีท่อส่งน้ำมันจากซูดานใต้ผ่านซูดานเหนือไปยังท่าเรือซูดาน (Port Sudan) ที่ทะเลแดงเพื่อการส่งออก ซูดานพึ่งพารายได้จากการส่งออกน้ำมันดิบเป็นส่วนใหญ่ โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 90 ของรายได้จากการส่งออกของประเทศ ในปี ค.ศ. 2010 ซูดานมีรายได้จากการส่งออกน้ำมัน 9,493 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

การแยกซูดานใต้ออกจากซูดานเหนือทำให้จีนและญี่ปุ่นมีแผนการจะสร้างระบบท่อขนส่งน้ำมันดิบจากซูดานใต้ไปยังท่าเรือลามู (Lamu) ในเคนยา เป็นระยะทาง 1,400 กิโลเมตร แทนที่การพึ่งพาท่อส่งน้ำมันที่ผ่านซูดานเหนือไปยังท่าเรือซูดาน¹⁵

3.4.3 การเข้าถึงทรัพยากรน้ำมันของซูดาน

สำหรับไทยนั้น การแสวงหาพลังงานเพื่อการนำเข้าและการร่วมลงทุนสำรวจและขุดเจาะแหล่งน้ำมันดำเนินการโดยบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) และบริษัท ปตท. สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) หรือ ปตท.สผ. ซึ่งซูดานเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายของ ปตท. และ ปตท. สผ. โดยในปี ค.ศ. 2005 คณะผู้บริหารของ ปตท. สผ. ได้เดินทางไปซูดานเพื่อพบรัฐมนตรีกระทรวงพลังงานของซูดาน และต่อมาได้เข้าร่วมประมูลพื้นที่สำรวจแปลงที่ 13 ในทะเลแดง ร่วมกับบริษัทท้องถิ่นและบริษัทของโอมาน แต่ไม่ได้ชนะการประมูล หลังจากนั้น ปตท. สผ. ได้ศึกษาข้อมูลพื้นที่สำรวจแปลงที่ 10 เพิ่มเติม แต่ผลการศึกษาปรากฏว่าพื้นที่ดังกล่าวไม่มีศักยภาพของแหล่งน้ำมันที่เหมาะสมในการลงทุนขุดเจาะ จึงไม่ได้ร่วมการประมูล

ในปี ค.ศ. 2010 ปตท. ได้ซื้อน้ำมันดิบจากซูดานผ่านบริษัทนายหน้าจากประเทศที่สาม ต่อมากองทุน MSCI ของสหรัฐฯ¹⁶ ได้ถอนหุ้นของ ปตท. ออกจาก portfolio ของกองทุนฯ ด้วยเหตุผลว่ารัฐบาลสหรัฐฯ มีมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการเงินต่อซูดาน¹⁷ กองทุนฯ จึงมีนโยบายขึ้นบัญชีดำบริษัททุกแห่งที่ดำเนินธุรกิจกับซูดาน ต่อมา ปตท. ได้ชี้แจงต่อกองทุนฯ ว่า

¹⁴ PTT Group. 2011.

¹⁵ <http://juusana.com/story.php?title=toyata-is-constructing-oil-pipeline-from-lamu-to-south-sudan-1>

¹⁶ เป็นกองทุนที่ลงทุนซื้อหุ้นของบริษัทต่าง ๆ ในประเทศที่เป็นตลาดใหม่ ซึ่งรวมถึง ปตท. ด้วย

¹⁷ ในปี ค.ศ. 1993 สหรัฐฯ ได้รวมซูดานในรายชื่อประเทศที่สนับสนุนการก่อการร้าย (State sponsors for terrorism) และต่อมาในปี ค.ศ. 1997 สหรัฐฯ ใช้มาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและการเงินต่อซูดาน โดยห้ามไม่ให้บริษัทของสหรัฐฯ นำเข้าน้ำมันและสินค้าอื่น ๆ จากซูดาน ขณะเดียวกันก็ไม่ให้ส่งออกสินค้าไปยังซูดาน ยกเว้นการส่งออกสินค้าด้วยเหตุผลด้านมนุษยธรรม

ปตท. ไม่ได้ซื้อน้ำมันดิบจากซูดานโดยตรง กองทุนฯ จึงได้ยกเลิกการถอนหุ้น ปตท. แต่ก็ทำให้ ปตท. ยกเลิกการพิจารณาซื้อน้ำมันดิบจากซูดานนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

3.4.4 การประเมินความเชื่อมโยง A → R

การประเมินความเชื่อมโยงระหว่าง A และ R ด้วย SWOT Analysis โดยจะต้องพิจารณาถึงศักยภาพของทั้งสองประเทศ และต้องคำนึงถึงการที่ซูดานได้แยกตัวออกจากซูดานในวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 2011 ด้วย

1) จุดแข็ง

- ไทยกับซูดานมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันในทุกระดับ แม้ว่า การแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงจะมีไม่มาก ขณะนี้ทั้งสองประเทศอยู่ในระหว่างการจัดทำความตกลงระหว่างกัน ได้แก่ ความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน ความตกลงว่าด้วยการเว้นภาษีซ้อน บันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่าง-ไทย-ซูดาน และ ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการเกษตร

- ไทยมีศักยภาพที่จะถ่ายทอดเทคโนโลยีและ know-how เพื่อการพัฒนาในสาขาต่าง ๆ ให้แก่ซูดาน

- ไทยมีศักยภาพที่จะเข้าไปลงทุนในซูดานได้อีกมาก เพราะไทยมีแรงงานและช่างฝีมือไทยซึ่งฝีมือดีเป็นที่ต้องการ โดยเฉพาะในธุรกิจภาคการก่อสร้างในซูดานที่กำลังขยายตัวและในธุรกิจบริการ

- ปตท. สผ. มีศักยภาพเพียงพอในการดำเนินการสำรวจและผลิตน้ำมันในต่างประเทศ รวมทั้งแหล่งน้ำมันใหม่ในภูมิภาคแอฟริกา

2) จุดอ่อน

- ในปัจจุบัน ไทยและซูดานไม่มีสถานเอกอัครราชทูตในเมืองหลวงของอีกฝ่าย ไทยได้มอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงไคโร มีเขตอาณาครอบคลุมซูดาน ในขณะที่ซูดานได้มอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูตซูดานประจำมาเลเซียมีเขตอาณาครอบคลุมไทย แม้ว่าทั้งสองฝ่ายมีกงสุลกิตติมศักดิ์ประจำเมืองหลวงของอีกฝ่าย แต่การที่ไม่มีสถานเอกอัครราชทูตในเมืองหลวงก็ทำให้โอกาสในการขยายความสัมพันธ์ระหว่างกันอยู่ในขอบเขตจำกัด

- แม้ว่าซูดานมีความต้องการสินค้าจากไทย เช่น เสื้อผ้า วัสดุก่อสร้าง อาหารกระป๋อง แต่การค้าส่วนใหญ่ผ่านประเทศที่สาม ซึ่งหากมีการติดต่อโดยตรงจะช่วยให้ต้นทุนของสินค้าลดลงและสามารถขยายสินค้าเข้าไปจำหน่ายในซูดานได้มากขึ้น

- ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่ซูดานยังอยู่ในระดับต่ำมาก แม้ว่า

จะเป็นสาขาที่ซูดานมีความต้องการ คือ ด้านการเกษตรและสาธารณสุข แต่ความร่วมมือที่อยู่ในระดับต่ำจะไม่สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการเข้าถึงทรัพยากรของซูดานได้

3) โอกาส

- การที่ซูดานได้แยกเป็นประเทศเอกราชในวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 2511 จึงนับเป็นโอกาสอันดีของไทยทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะเข้าไปสร้างความสัมพันธ์กับซูดานได้ตั้งแต่ต้น เนื่องจากซูดานได้ยังเป็นดินแดนที่ประชาชนยากจน การพัฒนาอยู่ในระดับต่ำมาก ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไทยอยู่ในวิสัยที่จะเสนอให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาประเทศได้อย่างมาก ซึ่งจะสร้างความรู้สึกที่ดีและความไว้วางใจใจไทย และอาจจะนำไปสู่การขยายโอกาสทางการค้า-การลงทุนของไทยในซูดานได้ในอนาคตได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่แหล่งพลังงานส่วนใหญ่ของซูดานอยู่ในซูดานใต้ จึงอาจเป็นโอกาสอันดีที่จะทำให้ไทยสามารถเข้าถึงแหล่งพลังงานได้
- ซูดานมองไทยในฐานะเป็นประเทศที่เป็นมิตรที่มีความเท่าเทียมกัน ซึ่งแตกต่างจากประเทศมหาอำนาจที่เข้าไปขยายอิทธิพลในมิติต่าง ๆ ซูดานยังมีความไว้วางใจไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจแบบเกษตร และสามารถเป็นต้นแบบของการพัฒนาให้แก่ซูดานได้

4) อุปสรรค

- ซูดานอยู่ห่างไกลจากไทยมาก ส่วนใหญ่การค้าขายจะผ่านประเทศที่สาม ทำให้มีต้นทุนสูงในการขนส่งสินค้า และผู้ประกอบการมีทางเลือกน้อยในการเลือกเส้นทางขนส่ง
- มาตรการลงโทษทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ เป็นอุปสรรคสำหรับ ปตท. และ ปตท.สผ. ในการเข้าถึงแหล่งพลังงานของซูดาน ในขณะที่หลายประเทศ เช่น จีน อินเดีย และมาเลเซีย ไม่สนใจว่าจะโดนมาตรการลงโทษจากสหรัฐฯ หรือไม่ เพราะเห็นประโยชน์ในการลงทุนในกิจการน้ำมันในซูดานมากกว่า จีนมีนโยบายไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศใด ๆ โดยจีนซื้อน้ำมันจากซูดานเป็นสัดส่วนร้อยละ 55-60 ของปริมาณการผลิตของซูดาน¹⁸ และบริษัท Greater Nile Petroleum Operating Company ซึ่งเป็นบริษัทน้ำมันรายใหญ่ที่สุดในซูดาน มี China National Petroleum Company ของจีนถือหุ้น 40% Petronas Carigali Overseas ของมาเลเซีย ถือหุ้น 30% และ ONGC Videsh ของอินเดีย ถือหุ้น 25% ในขณะที่ Sudapet ของซูดาน ถือหุ้นเพียง 5% เท่านั้น¹⁹
- ความช่วยเหลือจากประเทศอื่น ๆ หลายประเทศที่ให้แก่ซูดานเป็นจำนวนเงินมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจีน ซึ่งให้ความช่วยเหลือแก่ซูดานในหลายรูปแบบ ได้แก่ ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ความช่วยเหลือทางวิชาการ เงินกู้ปลอดดอกเบี้ย สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งการสร้าง

¹⁸ <http://www.africafiles.org/article.asp?ID=23576>

¹⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Greater_Nile_Petroleum_Operating_Company

สาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ถนน โรงพยาบาล ประปา เขื่อน เป็นต้น ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ให้ทั้งประเทศผู้ให้และผู้รับ นอกจากนี้ จีนใช้ยุทธศาสตร์ “aid-for-oil strategy” ซึ่งทำให้จีนสามารถเพิ่มปริมาณนำเข้าน้ำมันจากภูมิภาคแอฟริกา รวมทั้งเป็นทางเลือกให้แก่อินในการเข้าถึงแหล่งพลังงานใหม่ ๆ²⁰

จาก SWOT Analysis ข้างต้น อาจประเมินได้ว่า ในกรณีชูดาน กลยุทธ์การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ชูดานเพื่อให้ไทยสามารถเข้าถึงแหล่งพลังงานของชูดานไม่น่าจะเป็นไปได้ เพราะความช่วยเหลือของไทยในปัจจุบันยังอยู่ระดับที่ต่ำจนไม่สามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการตัดสินใจในระดับสูงของชูดานในเรื่องการให้สัมปทานแหล่งพลังงานแก่ฝ่ายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงการที่แหล่งพลังงานในภูมิภาคแอฟริกาเป็นแหล่งพลังงานใหม่ที่หลายประเทศพยายามเสาะหาและแย่งชิง โดยประเทศเหล่านี้ได้ทุ่มความช่วยเหลืออย่างมหาศาลเพื่อแลกเปลี่ยนกับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน

ดังนั้น ในปัจจุบัน ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (A) ที่ไทยให้แก่ชูดานจึงไม่มีความเชื่อมโยงต่อการเข้าถึงแหล่งพลังงาน (R) ในชูดาน ในขณะที่บางประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความช่วยเหลือของจีนมีความเชื่อมโยงกับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนายปรากรมศักดิ์ ชูณหะวัณ Team Leader, Government Affairs Coordinator ของ ปตท. ที่กล่าวว่า “ตนเชื่อว่า A สามารถเชื่อมโยงกับ R ได้ หากระดับของ A สูงมากพอ แต่ไม่ใช่กรณีของไทย”²¹

อย่างไรก็ตาม โดยที่ชูดานได้ซึ่งครอบครองแหล่งพลังงานส่วนใหญ่ของประเทศได้แยกตัวออกจากชูดานในวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ. 2011 จึงอาจเป็นโอกาสของไทยที่จะสร้างความสัมพันธ์ และเสนอให้ความช่วยเหลือในสาขาต่าง ๆ ที่เป็นที่ต้องการของชูดานได้ ซึ่งอาจเชื่อมโยงไปถึงการเข้าถึงแหล่งพลังงานในชูดานได้ ในรูปของการซื้อน้ำมันดิบ และ/หรือการได้สัมปทานสำรวจและขุดเจาะน้ำมัน โดยการนำเข้พลังงานจากชูดานได้หรือการลงทุนในชูดานได้จะไม่ทำให้ ปตท. / ปตท. สผ. ถูกถอนการลงทุนในหุ้นจากกองทุนของสหรัฐฯ เพราะชูดานได้เป็นประเทศที่แยกออกจากชูดานเดิม โดยไทยจะต้องเร่งรัดการพัฒนาความสัมพันธ์กับชูดานได้โดยเร็วที่สุด เนื่องจากหลายประเทศได้เริ่มสร้างความสัมพันธ์กับชูดานได้เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงพลังงาน/แหล่งพลังงานของชูดานได้แล้ว ตัวอย่างเช่น Petronas ของมาเลเซียได้ลงนามความตกลงกับรัฐบาลชูดานได้ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2011 กำหนดหลักการความร่วมมือในสาขาพลังงานปิโตรเลียม ซึ่งรวมถึงการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเชี่ยวชาญผ่านแผนงานฝึกอบรมบุคลากร ซึ่ง ปตท. และ ปตท. สผ. ก็มีขีดความสามารถสูงพอที่จะร่วมมือกับรัฐบาลชูดานได้ได้เช่นเดียวกัน

²⁰ Elliott. 2007 : 3

²¹ ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ในวันที่ 10 มิถุนายน ค.ศ. 2011

ซูดานได้เป็นประเทศใหม่ที่ต้องเร่งรัดการพัฒนาประเทศ ในทุกสาขา ทั้งด้าน เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และสาธารณสุข ดังนั้น หากไทยให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาซูดานได้ตั้งแต่ระยะแรกของการจัดตั้งประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาที่ไทย มีความชำนาญ (การเกษตร การพัฒนาชนบท และสาธารณสุข) เพื่อสร้างความรู้สึกรักไว้เนื้อเชื่อใจใน ผู้บริหารระดับสูงของซูดานได้ ก็น่าจะเป็นรากฐานสำคัญของความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างกัน ในระยะยาวได้

3.5 การประเมินกลยุทธ์ A → M : กรณีแอฟริกาใต้

3.5.1 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่แอฟริกาใต้ (A)

“ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550-2554” กำหนดให้ แอฟริกาใต้อยู่ในกลุ่มประเทศเป้าหมายความร่วมมือแบบหุ้นส่วน เนื่องจากแอฟริกาใต้เป็นประเทศ คู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยในภูมิภาคแอฟริกา จึงต้องยึดโยงกับแอฟริกาใต้ให้เหนียวแน่นเพื่อเป็น ช่องทางในการกระจายสินค้าของไทยสู่ภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ ความร่วมมือของไทยต่อภูมิภาค แอฟริกาจึงอาจเป็นการสะท้อนถึงการช่วยแก้ไขปัญหาในสาขาที่ภูมิภาคแอฟริกาต้องการ หรือ ปัญหาในทางสาธารณสุข เช่น การแก้ไขและป้องกันโรคเอดส์ และความร่วมมือทางด้านการวิจัยที่ สองฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน

อนึ่ง นับตั้งแต่มียุทธศาสตร์ความร่วมมือฯ ไทยและแอฟริกาใต้มีโครงการความร่วมมือ ระหว่างกันน้อยมาก กล่าวคือ ในปี ค.ศ. 2007 2009 และ 2010 ทั้งสองประเทศมีโครงการความร่วมมือเป็นมูลค่า 3.2 แสนบาท 1.0 แสนบาท และ 1.3 ล้านบาท ตามลำดับ และในปี ค.ศ. 2008 ไม่มีโครงการความร่วมมือระหว่างกัน หลักสูตรที่แอฟริกาใต้ส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมใน ไทย ได้แก่ ด้าน การป้องกันมาลาเรีย Management of Long-Term Adherence to Anti-retroviral Treatment, Diplomatic Skills for Professionals in International Affairs โครงการบัวแก้วสัมพันธ์ (ด้านเกษตร สาธารณสุข และพัฒนาชุมชน) และการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

นางสาวรวงกมล สิงหาญ นักวิเทศสหการชำนาญการ สพร. ได้อธิบายสาเหตุที่ไทยให้ ความร่วมมือทางวิชาการแก่แอฟริกาใต้ในระดับต่ำว่า “ไทยได้เสนอหลักสูตรฝึกอบรมและดูงานแก่ แอฟริกาใต้อย่างสม่ำเสมอ แต่ได้รับความสนใจจากแอฟริกาใต้น้อยมาก ซึ่งอาจจะมีสาเหตุจากการ

ที่แอฟริกาได้มีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสูงกว่าไทย²² จึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมหรือดูงานในไทย นอกจากนี้ ในส่วนของการกำหนดให้แอฟริกาได้เป็นประเทศหุ้นส่วนของไทยโดยใช้แอฟริกาได้เป็นฐานในการขยายความร่วมมือเข้าไปยังประเทศยากจนอื่น ๆ ในภูมิภาคแอฟริกา นั้น ในทางปฏิบัติ โครงการไตรภาคีเกิดขึ้นได้ยาก เนื่องจากต้องใช้เวลาในการบรรลุข้อตกลงเรื่องการแบ่งสรรความรับผิดชอบในโครงการสำหรับแต่ละฝ่าย²³

3.5.2 การเข้าถึงตลาดสินค้าและบริการสำหรับไทยในแอฟริกาใต้ (M)

แอฟริกาใต้เป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยในภูมิภาคแอฟริกา และไทยเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของแอฟริกาใต้ในกลุ่มประเทศอาเซียน แอฟริกาใต้เป็นตลาดใหญ่และเป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคมขนส่งและการกระจายสินค้าที่สำคัญที่สุดของภูมิภาคแอฟริกา ในปี ค.ศ. 2009 และ 2010 การค้ารวมระหว่างไทยกับแอฟริกาใต้มีมูลค่า 1,847 และ 2,283 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ²⁴ สินค้าที่ไทยส่งออกไปแอฟริกาใต้ ได้แก่ ข้าว รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ อาหารทะเล อาหารกระป๋อง อาหารแปรรูป กุ้งสดแช่เย็น แช่แข็ง ไก่แปรรูป ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เสื้อผ้าสำเร็จรูป เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ ยางพารา สำหรับสินค้าที่ไทยนำเข้าจากแอฟริกาใต้ ได้แก่ แร่เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ สินแร่โลหะอื่นๆ เศษ โลหะและผลิตภัณฑ์ ยื่อกระดาษและเศษกระดาษ เครื่องเพชรพลอย อัญมณี เงินแท่งและทองคำ เคมีภัณฑ์ ของปรุงแต่งที่ทำจากผักและผลไม้

ปัจจุบันมีผู้นำเข้ารายย่อยจากแอฟริกาใต้และประเทศใกล้เคียงเป็นจำนวนมากที่นิยมเดินทางมาไทยเพื่อซื้อสินค้าต่างๆ โดยเฉพาะเสื้อผ้าสำเร็จรูป จากย่านราชดำริ ตลาดโบ๊เบ๊ ตลาดประตูน้ำ และตลาดสำเพ็ง โดยสินค้าไทยจัดได้ว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ถึงแม้จะมีราคาสูงกว่าสินค้าจากจีนก็ตาม

3.5.3 การประเมินความเชื่อมโยง A → M

การประเมินความเชื่อมโยง A → M ด้วย SWOT Analysis

1) จุดแข็ง

- แอฟริกาใต้เป็นประเทศที่มีความสำคัญที่สุดประเทศหนึ่งสำหรับไทยใน

²² International Monetary Fund จัดอันดับ GDP Purchasing Power Parity (PPP) สำหรับปี ค.ศ. 2010 ให้แอฟริกาใต้อยู่ลำดับที่ 77 และไทยอยู่ลำดับที่ 86

²³ ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 2011

²⁴ <http://www.ops3.moc.go.th>

การดำเนินยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมสู่ภูมิภาคแอฟริกา โดยเฉพาะแอฟริกาตอนใต้ แต่ละประเทศมีสถานเอกอัครราชทูตในเมืองหลวงของอีกฝ่าย และมีสำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของไทยที่กรุงพริทอเรียด้วย

- ภาครัฐและภาคเอกชนของไทยให้ความสนใจศักยภาพทางเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติของภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้มากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ไทยเป็นที่ชื่นชอบโดยบุคคลในวงการต่าง ๆ ของแอฟริกาได้ในฐานะผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายสำคัญของโลก
- สินค้าไทยจัดได้ว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ ถึงแม้จะมีราคาสูงกว่าสินค้าจากจีนก็ตาม
- ทั้งสองประเทศได้ลงนามในความตกลงหลายฉบับได้แก่ ความตกลงการบริการเดินอากาศไทย-แอฟริกาใต้ อนุสัญญาเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อนระหว่างไทย-แอฟริกาใต้ ความตกลงทางการค้าไทย-แอฟริกาใต้ ความตกลงจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-แอฟริกาใต้

2) จุดอ่อน

- ความร่วมมือทางวิชาการที่ไทยให้กับภูมิภาคแอฟริกาส่วนใหญ่จะเหมาะสมสำหรับประเทศที่มีระดับการพัฒนาดำเนินการมากกว่า จึงทำให้แอฟริกาใต้ซึ่งมีระดับการพัฒนาดำเนินการต่ำกว่าไม่สนใจเท่าที่ควร

3) โอกาส

- แอฟริกาใต้เป็นตลาดใหม่ของไทยที่มีขนาดใหญ่และขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยไทยสามารถใช้แอฟริกาใต้เป็นประตูการค้าเข้าไปสู่ตลาดประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ อาทิ แองโกลา บอตสวานา โมซัมบิก โดยเฉพาะประเทศสมาชิกในกลุ่มประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ (Southern African Development Community - SADC) ซึ่งมีสมาชิก 15 ประเทศ และมีประชากรรวมกัน 257 ล้านคน และกลุ่มสหภาพศุลกากรแอฟริกาตอนใต้ (Southern Africa Customs Union – SACU) ซึ่งมีสมาชิก 5 ประเทศ โดยในปัจจุบันแอฟริกาใต้มีการนำเข้าเพื่อส่งออกไปยังประเทศเหล่านี้แล้ว ซึ่งส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาแอฟริกาใต้ในด้านท่าเรือและเส้นทางขนส่งสินค้าจากท่าเรือที่เมืองเดอร์บัน เมืองเคปทาวน์ และเมืองพอร์ตอลิชาเบธ

4) อุปสรรค

- ประเทศหลักที่มีบทบาทในภูมิภาคแอฟริกาต่างก็ใช้ความช่วยเหลือเพื่อเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงตลาดสินค้าและบริการในภูมิภาคแอฟริกาด้วยกัน โดยเฉพาอย่างยิ่ง สหรัฐฯ และจีน

รายงานของ Standard Bank²⁵ ระบุว่าไม่ใช่เรื่องบังเอิญที่ปริมาณความช่วยเหลือจากต่างประเทศจะสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมทางการค้า กล่าวคือ การค้าระหว่างสหรัฐฯ – ภูมิภาคแอฟริกา ได้เพิ่มขึ้น 4 เท่าในช่วงปี ค.ศ. 2001 – 2008 และในด้านความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (ODA) ของสหรัฐฯ นั้น ในปี ค.ศ. 1998 อียิปต์เป็นประเทศเดียวในภูมิภาคแอฟริกาที่ติดอันดับหนึ่งใน 15 ของประเทศที่ได้รับ ODA จากสหรัฐฯ มากที่สุด แต่ต่อมาในปี ค.ศ. 2008 มีประเทศในภูมิภาคแอฟริกาถึง 5 ประเทศที่ติดอันดับดังกล่าวได้แก่ อียิปต์ เคนยา แอฟริกาใต้ ไนจีเรีย และซูดาน ซึ่งทิศทางความช่วยเหลือของสหรัฐฯ จะอยู่บนพื้นฐานของมนุษยธรรมน้อยลง แต่มีเหตุผลด้านยุทธศาสตร์และการค้ามากขึ้น ซึ่งจากการที่ภูมิภาคแอฟริกามีกำลังการบริโภคมากขึ้นได้ช่วยสร้างศักยภาพให้แก่สหรัฐฯ ในการเข้าถึงตลาดภูมิภาคแอฟริกามากขึ้น

ส่วนความช่วยเหลือจากเงินที่ให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา รายงานดังกล่าวระบุว่าประเมินเป็นมูลค่าได้ยาก แต่คาดว่าอยู่ในระดับ 1.8 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2007 และในปี ค.ศ. 2010 เป็นปีแรกที่เงินได้กลายเป็นคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของภูมิภาคแอฟริกา แทนที่สหรัฐฯ ที่เคยเป็นคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของภูมิภาคแอฟริกามานานกว่า 1 ทศวรรษ

ในกรณีแอฟริกาได้นั้น สามารถประเมินได้ว่าความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่แอฟริกาใต้ (A) ไม่มีความเชื่อมโยงกับการเข้าถึงตลาดสินค้าและบริการของแอฟริกาใต้ (M) เนื่องจากความร่วมมือของไทยมีปริมาณน้อยมาก แม้กระทั่งในบางปี เช่น ค.ศ. 2008 ไม่มีความร่วมมือแต่อย่างใด จึงไม่อาจสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการเข้าถึงตลาดสินค้าของแอฟริกาใต้ได้ การเชื่อมโยงระหว่าง A กับ M ที่เป็นไปได้ จึงจำเป็นจะต้องใช้ A ในปริมาณมหาศาล เช่นเดียวกับที่สหรัฐฯ และจีนดำเนินการอยู่ตามที่ได้กล่าวข้างต้น เพราะแอฟริกาใต้เองมีขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในภูมิภาคแอฟริกา กล่าวคือ มี GDP เท่ากับ 2.77 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2009 หรือเท่ากับร้อยละ 23.4 ของ GDP ทุกประเทศในภูมิภาคแอฟริการวมกัน²⁶ ปัจจัยที่ทำให้แอฟริกาใต้เป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทยในภูมิภาคแอฟริกา มาจากการที่แอฟริกาใต้มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่และเป็นตลาดใหม่ที่ประชาชนมีกำลังการบริโภคสูง จึงไม่ได้เชื่อมโยงกับความร่วมมือที่ไทยให้แก่แอฟริกาใต้แต่อย่างใด

3.6 การประเมินกลยุทธ์ A → I : กรณีมาดากัสการ์

3.6.1 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่มาดากัสการ์ (A)

“ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550-2554” กำหนดให้มาดากัสการ์เป็นหนึ่งในประเทศกลุ่มประเทศเป้าหมายที่ไทยควรถueให้ความช่วยเหลือเช่นเดียวกับ

²⁵ Standard Bank. 2011: 7-8

²⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_African_countries_by_GDP_%28nominal%29

ชุมชน โดยมุ่งเน้นกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขปัญหาค่าความยากจน และการแก้ไขโรคระบาด โดยเฉพาะโรค
ระบาดในเขตร้อน

ในระหว่างปี ค.ศ. 2007 – 2009 มูลค่าความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่มาดากัสการ์
เป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าความช่วยเหลือที่ให้แก่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกา โดยมี
มูลค่า 3.11 6.65 และ 6.31 ล้านดอลลาร์ในปี ค.ศ. 2007 2008 และ 2009 ตามลำดับ และในปี ค.ศ. 2010
มูลค่าความช่วยเหลือที่ให้มาดากัสการ์เท่ากับ 3.66 ล้านดอลลาร์ โดยเป็นอันดับ 2 เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่า
ความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา รูปแบบความช่วยเหลือส่วนใหญ่ได้แก่การ
ฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่จัดในไทย

หากเปรียบเทียบมูลค่าความร่วมมือที่ไทยให้แก่มาดากัสการ์และแอฟริกาได้ตามที่ปรากฏใน
ภาคผนวก ก จะพบว่ามูลค่าความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่มาดากัสการ์เท่ากับ 10 เท่าในปี ค.ศ. 2007
60 เท่าในปี ค.ศ. 2009 และ 28 เท่าในปี ค.ศ. 2010 ของมูลค่าความร่วมมือที่ไทยให้แก่แอฟริกาได้
ในขณะที่เศรษฐกิจของแอฟริกาได้มีขนาดใหญ่กว่าเศรษฐกิจของมาดากัสการ์ถึง 30 เท่า (ปี ค.ศ. 2009)²⁷

ความร่วมมือในรูปกิจกรรม/โครงการที่ไทยให้แก่มาดากัสการ์ได้แก่

1) โครงการพัฒนาการประมงขนาดเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเทคนิคการ
จับปลาให้กับชาวประมงและการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์

2) โครงการเจียรไนอัญมณี

3) ศูนย์ฝึกอบรมภาษาอังกฤษ หลักสูตร Oral Communication

4) ในระหว่างวันที่ 5-11 มีนาคม ค.ศ. 2011 เจ้าหน้าที่มาดากัสการ์จาก Rural
Development Support Project (RDSP) ซึ่งเป็นโครงการของกระทรวงเกษตรมาดากัสการ์ได้มา
ศึกษาดูงานด้านการพัฒนาชนบทในไทย ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การพัฒนาอุตสาหกรรม
การเกษตร และการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยหลังจากการดูงานได้นำไปปรับใช้กับ RDSP และ
เผยแพร่ให้แก่เกษตรกรในมาดากัสการ์

ส่วนการฝึกอบรมที่ สพร. จัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศในภูมิภาค
แอฟริกาโดยเฉพาะ และมาดากัสการ์ได้ส่งผู้แทนเข้าร่วม ได้แก่หลักสูตร (1) การป้องกันมาเลเรีย
(2) Management of Long-Term Adherence to Anti-retroviral Treatment และ (3) เศรษฐกิจพอเพียง

มาดากัสการ์ประสงค์จะรับความช่วยเหลือทางวิชาการด้านเทคโนโลยี การเกษตร โดยเฉพาะ
ด้านวิชาการข้าว ตั้งแต่กระบวนการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีการผลิต เครื่องจักรกลการเกษตร
เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ การแปรรูป และการตลาด

²⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_African_countries_by_GDP_%28nominal%29

รวมทั้งความช่วยเหลือด้านเทคนิคการแปรรูปอาหารและการรักษาคุณภาพอาหารให้เก็บไว้ได้นาน รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยด้านอาหารและสินค้าบริโภคต่าง ๆ

นอกจากนี้ มาดากัสการ์ได้เข้าร่วมในโครงการความร่วมมือไตรภาคี ไทย - UNDP – ภูมิภาคแอฟริกาในหลักสูตรเกี่ยวกับ HIV/AIDS

3.6.2 การลงทุนของไทยในมาดากัสการ์ (I)

ในปัจจุบันมีบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ของไทยลงทุนในมาดากัสการ์จำนวน 3 บริษัท ได้แก่

1) บริษัทอิตัลไทยได้เปิดบริษัท Asia Thai Mining และกำลังเริ่มต้นโครงการลงทุนในเหมืองถ่านหิน (ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศห่างจากเมืองหลวง 700 กิโลเมตร) และโรงงานผลิตกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ (ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ ห่างจากเมืองหลวง 1,000 กิโลเมตร) บริษัทอิตัลไทยยังมีหุ้นส่วนในบริษัท Pan African Mining ซึ่งมีสัมปทานสำรวจถ่านหินอยู่ที่เมือง Sakao รวมทั้งอยู่ระหว่างการขอสัมปทานสร้างท่าเรือน้ำลึกที่เมือง Soalara และถนนขนส่งถ่านหินระหว่างเหมืองกับท่าเรือน้ำลึกด้วย

2) บริษัท ปตท. สผ. ซื่อกิจการเหมืองถ่านหิน Madagascar Coal Mining จากบริษัท Strait ของออสเตรเลีย

3) บริษัทศรีราชาคอนสตรัคชั่นได้รับสัญญารับเหมာช่วงในโครงการ Ambatovy ที่เมือง Toamasina เพื่อก่อสร้างโรงงานถลุงแร่ निकเกิลและโคบอลต์ โดยเป็นงานด้านโครงสร้างและระบบท่อต่าง ๆ

ส่วนบริษัทที่อยู่ระหว่างศึกษาสู่ทางการลงทุน ได้แก่

1) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ด้านพลังงานกับกระทรวงพลังงานของมาดากัสการ์ และสนใจโครงการพลังงานน้ำที่เมือง Nosy Ambositra และโครงการพลังงานจากขยะที่กรุงอันตานานาริโว

2) บริษัทเจริญโภคภัณฑ์อาหาร (CPF) เริ่มศึกษาสู่ทางการลงทุนในอุตสาหกรรมอาหาร

ส่วนสาขาของธุรกิจที่มาดากัสการ์ประสงค์จะให้ไทยเข้าไปลงทุน ได้แก่

1) การประมงนอกน่านน้ำ เนื่องจากมาดากัสการ์มีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งประมงนอกน่านน้ำที่สำคัญของไทยอีกแห่งหนึ่งด้วย โดยมาดากัสการ์ได้อนุญาตให้ภาคเอกชนไทยสามารถเข้าไปประกอบธุรกิจด้านประมงในน่านน้ำมาดากัสการ์ได้ภายใต้ข้อกำหนดที่ทั้งสองประเทศต้องได้รับประโยชน์ร่วมกัน

2) การจัดตั้งโรงงานเจียรไนพลอยและอัญมณีในมาดากัสการ์ พร้อมทั้งจัดการฝึกอบรมการเจียรไนให้แก่ชาวมาลากาซี เนื่องจากมาดากัสการ์เคยเป็นแหล่งวัตถุดิบอัญมณีสำหรับ

อุตสาหกรรมส่งออกอัญมณีและเครื่องประดับของไทย แต่รัฐบาลมาดากัสการ์ได้มีมาตรการระงับการส่งออกหินมีค่าทุกชนิดที่ยังไม่ผ่านการเจียรไนตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008

3.6.3 การประเมินความเชื่อมโยง A → I

การประเมินความเชื่อมโยง A → I ด้วย SWOT Analysis ดังนี้

1) จุดแข็ง

- ไทยมีสถานกงสุลใหญ่ที่กรุงอันตานานาริโว ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับมาดากัสการ์ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนักลงทุนของไทยในการเข้าถึงโอกาสในการลงทุนในมาดากัสการ์
- ไทยและมาดากัสการ์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยมาดากัสการ์ให้ความสำคัญกับประเทศที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่มาดากัสการ์ รวมทั้งไทย ทั้งสองประเทศมีการพัฒนาความร่วมมืออย่างใกล้ชิด โดยอยู่ระหว่างจัดทำความตกลงระหว่างกันดังนี้
  - 1) ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านเทคนิคและวิชาการ
  - 2) ความตกลงว่าด้วยความร่วมมือระหว่างกระทรวงการต่างประเทศ
  - 3) ความตกลงยกเว้นการตรวจลงตราสำหรับหนังสือเดินทางทูตและราชการ และ
  - 4) ความตกลงด้านการเกษตรและประมง
- ไทยมีความพร้อมและความชำนาญที่จะให้ความร่วมมือทางวิชาการในสาขาการลงทุนที่มาดากัสการ์ต้องการ ได้แก่ ด้านการพัฒนาทักษะการเจียรไนพลอย ด้านการผลิตอาหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มผลผลิตข้าว เทคโนโลยีการแปรรูปอาหาร การวิจัยด้านอาหาร การพัฒนาการประมงและอุตสาหกรรมประมง การสาธารณสุข และการพัฒนาชนบท
- กิจกรรมขนาดใหญ่ของไทยหลายสาขาให้ความสนใจลงทุนในมาดากัสการ์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วก่อนหน้านี้ ซึ่งการลงทุนขนาดใหญ่ของไทยจะทำให้ไทยเป็นที่รู้จักมากขึ้นในมาดากัสการ์ในทุกระดับ

2) จุดอ่อน

- นักธุรกิจ/พ่อค้าพลอยจากไทยนำเข้าพลอยดิบจากมาดากัสการ์เพื่อการเจียรไนในประเทศไทยเป็นจำนวนมากในแต่ละปี อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2008 รัฐบาลมาดากัสการ์ได้ออกมาตรการระงับการส่งออกหินมีค่าทุกชนิดที่ยังไม่ผ่านการเจียรไนส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอัญมณีไทยเป็นอย่างมาก ในขณะที่กฎระเบียบในการจัดตั้งโรงงานเจียรไนพลอยในมาดากัสการ์ยังไม่มี ความชัดเจน จึงทำให้พ่อค้าพลอยต่างชาติ รวมทั้งจากไทย ยังคงลักลอบนำพลอยดิบออกจากมาดากัสการ์อยู่จนถึงปัจจุบัน

3) โอกาส

- โอกาสในการลงทุนในมาดากัสการ์ยังมีอีกมากมายหลายสาขา เนื่องจาก

มาดากัสการ์มีทรัพยากรสินแร่อุดมสมบูรณ์และหลากหลาย เช่น โครไมต์ แกรไฟต์ นิกเกิล โคบอลต์ ไมกา ยูเรเนียม ทองคำ ทับทิม พลอย มรกต นอกจากนี้ ยังมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- ในปี ค.ศ. 2006 รัฐบาลมาดากัสการ์ได้จัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมการลงทุนขึ้น คือ Economic Development Board of Madagascar (EDBM) ซึ่งให้บริการในการจดทะเบียนบริษัทและอำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนแบบเบ็ดเสร็จ (one-stop shop) ซึ่งทำให้การจดทะเบียนบริษัทใช้เวลาเพียง 4 วัน จากที่เคยใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 1 เดือน

- มาดากัสการ์เป็นสมาชิกกลุ่มประชาคมเพื่อการพัฒนาแอฟริกาตอนใต้ (Southern African Development Community - SADC) ซึ่งมีประเทศสมาชิก 15 ประเทศ และมีประชากรรวมกัน 258 ล้านคน และตลาดร่วมสำหรับภูมิภาคแอฟริกาตะวันออกและตอนใต้ (Common Market for Eastern and Southern Africa - COMESA) ซึ่งมีประเทศสมาชิก 19 ประเทศ และมีประชากร 430 ล้านคน ทำให้กิจการของไทยที่เข้าไปลงทุนในมาดากัสการ์มีตลาดขนาดใหญ่

4) อุปสรรค

- สถานการณ์ทางการเมืองที่ค่อนข้างขาดเสถียรภาพ เนื่องจากการยึดอำนาจการปกครองโดยกองทัพในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2008 และนาย Rajoelina ได้แต่งตั้งตนเองเป็นประธานาธิบดีโดยการสนับสนุนของกองทัพ ซึ่งปัจจุบันนานาชาติยังคงไม่ให้การยอมรับสถานะการเป็นประธานาธิบดีของนาย Rajoelina โดยสหภาพแอฟริกาประกาศระงับการเป็นสมาชิกของมาดากัสการ์ในวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 2009 และเรียกร้องให้จัดตั้งรัฐบาลที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยเร็ว กลุ่มประเทศ SADC ประกาศระงับการเป็นสมาชิกของมาดากัสการ์ในองค์การชั่วคราว และเรียกร้องให้มีการลงโทษมาดากัสการ์ สหประชาชาติ ต้องการให้แก้ไขปัญหानในประเทศด้วยหลักสันติวิธี

- มาดากัสการ์เป็น 1 ใน 18 ประเทศยากจนที่อยู่ในช่วงท้ายได้รับการยกเว้นหนี้ ที่มีกับกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ 8 ประเทศ (G8)²⁸ ประชาชน 2 ใน 3 ของมาดากัสการ์ยากจนมาก โดยมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนระหว่างประเทศ (international poverty line) ซึ่งกำหนดไว้ว่ารายได้ต่อวันเท่ากับ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ รัฐบาลมาดากัสการ์ต้องพึ่งพาเงินและความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นหลัก ปัญหาสังคมของมาดากัสการ์คือการขาดแคลนอาหาร ประชากรยากจน และขาดการศึกษาที่ได้มาตรฐาน²⁹

²⁸ ได้แก่ แคนาดา ฝรั่งเศส เยอรมัน รัสเซีย อิตาลี ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา

²⁹ <http://www.thaiafrica.net/th/about-africa/country/detail.php?ID=650>

ผู้ศึกษาประเมินว่าในกรณีมาดากัสการ์นั้น มีความเชื่อมโยงระหว่างความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยที่ให้แก่มาดากัสการ์ (A) กับการลงทุนของไทยในมาดากัสการ์ (I) ซึ่งเป็นกรณีที่น่าจะโดดเด่นที่สุดในบรรดาประเทศในภูมิภาคแอฟริกาทั้งหมด เนื่องจากมูลค่าความช่วยเหลืออยู่ในระดับสูงสุดในช่วงปี ค.ศ. 2007-2009 และเป็นอันดับ 2 ในปี ค.ศ. 2010 มาดากัสการ์ให้ความสนใจเข้ารับการอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ที่ไทยจัดขึ้นสำหรับประเทศในภูมิภาคแอฟริกา โดยจะเห็นความเชื่อมโยงดังนี้

- 1) บางหลักสูตรที่เจ้าหน้าที่มาดากัสการ์เข้ารับการฝึกอบรมสอดคล้องกับสาขาที่ มาดากัสการ์ต้องการให้ไทยเข้าไปลงทุน อาทิเช่น การเจริญระโนพลอย และการประมง
- 2) บางสาขาที่ฝ่ายมาดากัสการ์แสดงความประสงค์ขอรับความช่วยเหลือเป็นสาขา ที่นักลงทุนไทยน่าจะได้ประโยชน์โดยตรง ได้แก่ การแปรรูปอาหาร ซึ่งสอดคล้องกับการลงทุน ของ CPF

นายภคพล เพชรชมพู ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการ บริษัทซี พี เกษตรอุตสาหกรรมจำกัด ในเครือ CPF ซึ่งได้เดินทางไปสำรวจความเป็นไปได้ในการลงทุนตั้งโรงงานเลี้ยงสัตว์และผลิต อาหารสัตว์ในมาดากัสการ์แสดงความเห็นว่า “การลงทุนผลิตอาหารในมาดากัสการ์ยังอยู่ในระดับ ต่ำ ทำให้สินค้าอาหารมีราคาแพง หากไทยให้ความช่วยเหลือในการฝึกอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่ม ทักษะในสาขานี้ ก็จะเป็นปัจจัยช่วยส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในด้านนี้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้สินค้า อาหารมีราคาถูกลงได้”³⁰

จะเห็นได้ว่ากรณีที่ไทยให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่มาดากัสการ์ได้เอื้อประโยชน์ต่อ การทำให้ฝ่ายไทยได้เข้าถึงโอกาสในการลงทุน โดยการให้ความช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้นตรงกับ เป้าหมายความต้องการของมาดากัสการ์ในการพัฒนาตนเอง และความต้องการแสวงหาความ ร่วมมือทางธุรกิจของภาคเอกชนไทยในเวลาเดียวกัน

นอกจากนี้ ความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่มาดากัสการ์อาจมีความเชื่อมโยงกับการลงทุนของ ไทยในมาดากัสการ์ในอนาคตได้ด้วย เพราะ

- 1) การที่มาดากัสการ์ให้ความสำคัญกับประเทศที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่มาดากัสการ์ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการลงทุนจากไทยด้วยเช่นกัน
- 2) โดยที่โอกาสการลงทุนของไทยในมาดากัสการ์ยังมีหลายสาขาที่ไทยมีความ ชำนาญ เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เทคโนโลยีทางการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกข้าว และการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ไทยจึงอาจให้ความร่วมมือทางวิชาการในด้าน เหล่านี้ เพื่อเป็นช่องทางสำหรับการลงทุนของภาคธุรกิจไทยต่อไปในอนาคต

³⁰ ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ในวันที่ 30 มิถุนายน ค.ศ. 2011

3) ความช่วยเหลือทางวิชาการที่ไทยให้มาดากัสการ์ในด้านการพัฒนาชนบท
สาธารณสุข จะช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงทุน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการลงทุนของไทย
ในมาดากัสการ์ด้วย

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 บทสรุป

ภายใต้ “แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริการะหว่างปี 2553-2555” ของกระทรวงการต่างประเทศ ได้กำหนดให้กลยุทธ์ ARMI เป็นกลยุทธ์ภาพรวมเพื่อการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับภูมิภาคแอฟริกา โดยใช้กับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาเป็นการทั่วไป

การศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทย (A) กับการเข้าถึงแหล่งพลังงาน (R) การเข้าถึงตลาดสินค้า (M) และการลงทุน (I) ในภูมิภาคแอฟริกาในครั้งนี้ได้ศึกษาความเชื่อมโยงกรณีละ 1 ประเทศ ได้แก่ ชูดานสำหรับ R แอฟริกาใต้สำหรับ M และ มาดากัสการ์สำหรับ I ซึ่งทั้งสามประเทศเป็นประเทศในกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือหรือความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ภายใต้ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550 – 2554”

ผลการศึกษา มีข้อสรุปดังนี้

4.1.1 การประเมินความเชื่อมโยง

อาจประเมินได้ว่าความช่วยเหลือ/ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทย

- ไม่มีความเชื่อมโยงกับการเข้าถึงแหล่งพลังงานในกรณีชูดาน
- ไม่มีความเชื่อมโยงกับการเข้าถึงตลาดสินค้าและบริการในกรณีแอฟริกาใต้
- มีความเชื่อมโยงกับการลงทุนของไทยในกรณีมาดากัสการ์

4.1.2 ความเชื่อมโยงระหว่างความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยกับการลงทุนในมาดากัสการ์เป็นไปตามแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือมาดากัสการ์พึ่งพาไทยในด้านความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา และทั้งสองประเทศพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในเรื่องการลงทุน ซึ่งต่างก็ได้ประโยชน์จากการลงทุนของไทยในมาดากัสการ์ จึงเป็นการพึ่งพาอาศัยในลักษณะที่เท่าเทียมกัน แต่ไม่พบความเชื่อมโยงระหว่างความช่วยเหลือ/ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของไทยกับการเข้าถึงแหล่งพลังงานในชูดานและการเข้าถึงตลาดสินค้าในแอฟริกาใต้ ทั้งสองกรณีจึงไม่สามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

4.1.3 โดยที่การศึกษาครั้งนี้พบทั้งกรณีที่มีความเชื่อมโยงและกรณีที่ไม่มีความเชื่อมโยง

จึงอาจสรุปได้ว่าการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ARMI มีความเป็นไปได้ในประเทศภูมิภาคแอฟริกาบางประเทศเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่ง กลยุทธ์ ARMI ไม่สามารถใช้ในการทั่วไปกับทุกประเทศในภูมิภาคแอฟริกา

4.1.3 ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ไทยให้แก่ประเทศทั่วโลกมีรูปแบบเป็นความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance – ODA) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อแก้ไขวิกฤตและลดปัญหาความยากจนของประเทศกำลังพัฒนา อันจะนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและความมีเสถียรภาพ และเพื่อดำเนินการตามพันธกรณีที่ไทยมีต่อการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) ในกรอบสหประชาชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความช่วยเหลือของไทยมุ่งหวังประโยชน์ที่จะเกิดแก่ประเทศผู้รับโดยตรง ในขณะที่กลยุทธ์ ARMI มุ่งหวังผลสำหรับไทยเองมากกว่า จึงทำให้ A ไม่สามารถเชื่อมโยง R, M และ I ได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.1.4 การที่ความช่วยเหลือของไทยอยู่ในรูป ODA ทำให้ต้องจัดสรรให้แก่ประเทศต่าง ๆ อย่างกระจุกกระจาย แม้ว่าจะมีประเทศที่ได้รับการระบุว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายแล้วก็ตาม แต่โดยที่งบประมาณความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของไทยมีอยู่อย่างจำกัดในแต่ละปี จึงไม่สามารถตอบสนองกลยุทธ์ ARMI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.5 กลยุทธ์ ARMI น่าจะเหมาะสมสำหรับประเทศผู้รับความช่วยเหลือที่มีเศรษฐกิจขนาดเล็ก โดยเห็นได้จากความเชื่อมโยงระหว่าง A กับ I กรณีประเทศมาดากัสการ์ซึ่งมีเศรษฐกิจขนาดเล็ก ส่วนประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่อย่างแอฟริกาใต้ ความเชื่อมโยงระหว่าง A กับ M เป็นไปได้ยาก

4.1.6 กรณีชุดานที่ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่าง A กับ R นั้น ผู้ศึกษาได้กำหนดให้ R หมายถึงน้ำมันซึ่งเป็นทรัพยากรที่ประเทศต่าง ๆ พยายามแสวงหาและช่วงชิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคแอฟริกาเป็นแหล่งพลังงานใหม่ของโลกที่ประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจแทนแหล่งพลังงานเดิมในตะวันออกกลาง การเข้าถึง R จึงเป็นเรื่องยาก อย่างไรก็ตาม R มีความหมายถึงทรัพยากรธรรมชาติ (Resources) และวัตถุดิบ (Raw Materials) ที่ไทยนำเข้าเพื่อสนับสนุนการขยายการผลิตในประเทศ ซึ่งรวมถึงแร่ธาตุอื่น ๆ ด้วย ดังนั้นในความหมายกว้างนี้ ความเชื่อมโยง A จากไทยกับ R ในประเทศเป้าหมายบางประเทศอาจจะมีเป็นไปได้

4.2 ข้อเสนอแนะ

กลยุทธ์ ARMI มิได้เหมาะสมสำหรับทุกประเทศในภูมิภาคแอฟริกา และโดยที่การให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาจำกัด กระทรวงการต่างประเทศจึงต้องศึกษาว่า

ARMI จะเหมาะสมกับประเทศใดและในด้านใด เพื่อจำกัดการขับเคลื่อนกลยุทธ์ฯ เฉพาะในประเทศและด้านที่เหมาะสมเท่านั้น

4.2.1 ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ ARMI อย่างมีประสิทธิภาพ

1) หลักการของการให้ความช่วยเหลือ (A) เพื่อนำมาสู่ R, M และ I นั้น มีปัจจัยเชื่อมโยงคือ การสร้างความรู้สึที่ดีต่อไทย คนไทย และสินค้าไทย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เวลาจึงควรกำหนดว่าความช่วยเหลือลักษณะใดที่จะสร้างความรู้สึที่ดีต่อไทยในประเทศเป้าหมายได้

ความช่วยเหลือที่ไทยให้แก่ประเทศในภูมิภาคแอฟริกา ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ทุนฝึกอบรมและดูงานในระยะสั้น อาจสร้างความรู้สึที่ดีต่อไทยได้ในระดับหนึ่ง ในขณะที่รูปแบบความช่วยเหลือที่จะสามารถสร้างความรู้สึที่ดีต่อไทยได้ในระยะยาวน่าจะเป็นทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับทุนจากประเทศเป้าหมายมีความเข้าใจไทยเพียงพอ เมื่อสำเร็จการศึกษากลับไปยังประเทศตนจะสามารถช่วยเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในประเทศเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากสามารถสร้างบุคลากรในประเทศเป้าหมายให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับไทย ก็จะเป็นประโยชน์ต่อไทยในระยะยาว

2) การขับเคลื่อนกลยุทธ์ ARMI ในแต่ละประเทศเป้าหมายจำเป็นต้องดำเนินกลยุทธ์/มาตรการอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย เช่น

- การเร่งรัดการจัดทำและใช้บังคับความตกลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ความตกลงทางการค้า ความตกลงส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน และความตกลงการเว้นการเก็บภาษีซ้อน

- การแลกเปลี่ยนการเยือนและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ภาครัฐ การธุรกิจ วิชาการ และประชาสังคม

- การสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับประเทศเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสทางการค้าและการลงทุน แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) และการดำเนินธุรกิจของไทยที่ประสบความสำเร็จ (Success Stories) ในประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคแอฟริกาที่จะเป็นตัวอย่างและแรงจูงใจให้แก่ภาคเอกชนรายอื่น ๆ

3) กลยุทธ์ ARMI ที่เหมาะสมสำหรับประเทศหนึ่งในสาขาหนึ่งไม่ได้หมายความว่าเหมาะสมสำหรับประเทศนั้น ๆ ในระยะยาว เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ผันแปรตามกาลเวลา เช่น กรณีการเข้าถึงตลาดสินค้ามีปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงได้แก่ ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป้าหมาย ความสามารถในการแข่งขัน (competitiveness) ทั้งของไทย ประเทศเป้าหมาย และประเทศคู่แข่งสำหรับสินค้าไทย และรสนิยมของผู้บริโภค ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อกรเข้าถึงตลาดสินค้าในประเทศเป้าหมาย กระทรวงการต่างประเทศจึงจำเป็นต้องทบทวนการ

จัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ ARMI ในประเทศต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ความช่วยเหลือที่มีอยู่อย่างจำกัดสามารถตอบสนองผลประโยชน์ของประเทศได้อย่างสูงสุด

4.2.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

รายงานฉบับนี้เป็นการศึกษาเฉพาะความเหมาะสมของกลยุทธ์ ARMI ซึ่งมุ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไทยควรจะได้รับจากการให้ความช่วยเหลือประเทศในภูมิภาคแอฟริกา อย่างไรก็ตาม การให้ความช่วยเหลือของไทยมีเป้าหมายอื่นด้วย ได้แก่การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเพื่อการบรรลุเป้าหมาย MDGs ในประเทศเป้าหมาย หรือเพื่อมุ่งหวังผลในด้านการสนับสนุนไทยในเวทีระหว่างประเทศ ดังนั้นการศึกษาในอนาคตที่น่าจะเป็นประโยชน์คือการกำหนดว่าประเทศใดควรใช้กลยุทธ์ใด ระหว่างกลยุทธ์ ARMI หรือการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และ/หรือการให้ความช่วยเหลือเพื่อหวังผลในด้านการสนับสนุนไทยในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งการศึกษานี้จะช่วยให้ สพร. มีแนวทางในการจัดสรรความช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงการต่างประเทศ. 2552. “แผนยุทธศาสตร์ภูมิภาคแอฟริการะหว่างปี 2553-2555”.

นิยม วัฒนธรรมาวุธ. 2553. การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ ARMI : กรณีศึกษาของไนจีเรีย. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2 สถาบันเทวะวงศัวโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.

นุศรา ตันลาพูน. 2548. ศักยภาพในการจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนของจังหวัดเชียงราย. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประภัสสร เทพชาตรี. 2554. “ระเบียนโลกใหม่ปี 2010 : ผลกระทบและการปรับตัวของไทย”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://thepchatree.blogspot.com/2011/04/2020-1.html>

มาวิน ตันอรธนาวิน. 2552. บทบาทของประเทศไทยในการรักษาสันติภาพระหว่างประเทศในคาร์ฟูร์ และโอกาสในการส่งเสริมความสัมพันธ์ไทย-ซูดาน. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1 สถาบันเทวะวงศัวโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.

วันทนีย์ วิฑูรวงศัศกุล. 2552. การพัฒนาการให้บริการของหน่วยราชการไทยในไต้หวันเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุน. รายงานการศึกษาส่วนบุคคล หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 1 สถาบันเทวะวงศัวโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ.

“สาธารณรัฐซูดาน.” 2553. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaiafrica.net/th/about-africa/country/detail.php?ID=635>

“สาธารณรัฐมาดากัสการ์.” 2553. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaiafrica.net/th/about-africa/country/detail.php?ID=650>

“สาธารณรัฐแอฟริกาใต้”. 2553. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaiafrica.net/th/about-africa/map-africa/south-africa/>

สุรชัย สิริไกร. “จีนในฐานะประเทศมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21.” มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.asia.tu.ac.th/china/Surachai_Article1.pdf

สุรชัย สิริไกร. 2527. “ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.” เอกสารทางวิชาการหมายเลข 7.

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. 2550. *ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา
ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. 2554. “ความร่วมมือทางวิชาการไทย-
แอฟริกา ”. (เอกสารอัดสำเนา).

สำนักงานส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ณ กรุงพริทอเรีย. 2554. “สรุปภาพรวมการค้า
ระหว่าง ประเทศของไทยกับประเทศหลักในภูมิภาคแอฟริกาตอนใต้ในปี พ.ศ. 2553.”

[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://www.thaiembassy.co.za>

สำนักยุโรป ตะวันออกกลาง และแอฟริกา กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2553.

“รู้จักแอฟริกา...เพิ่มโอกาสขยายการค้าไทย”. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก

www.thaiifta.com

“A more hopeful continent : The lion kings?.” *The Economist*. 6 January 2011. [Online].

Available: <http://www.economist.com/node/17853324>

Adisu, Kinfu., Sharkey, Thomas., and Okoroafo, Sam C. 2010. “*The Impact of Chinese
Investment in Africa. International Journal of Business and Management.*” [Online].

Available: <http://ccsenet.org/journal/index.php/ijbm/article/view/7301/5671>

Carmody, Padraig R. and Owusu, Francis Y. 2007. “*Cometing hegemons? Chinese versus
American geo-economic strategies in Africa.*” *Political Geography* 26 (2007) 504-524

- Congress Research Service. 2008. *“Comparing Global Influence : China’s and U.S. Diplomacy, Foreign Aid, Trade, and Investment in the Developing World.”* CRS Report for Congress. [Online]. Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL34620.pdf>
- Congress Research Service. 2009. *“China’s Foreign Aid Activities in Africa, Latin America, and Southeast Asia.”* CRS Report for Congress [Online]. Available: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40361.pdf>
- Elliott, Colin. 2007. *“China’s Aid to Africa in Exchange for Oil.”* Integrated Studies Project, Athabasca University, Alberta. [Online]. Available: <http://library.athabascau.ca/drr/download.php?filename=mais/ColinElliottProject.pdf>
- Eyryce, Elem. *“The New Hegemonic Race in Africa : US – China Rivalry.”* [Online]. Available: www.library.wlu.ca/ocs/index.php/africa/2010/paper/download/40/13
- Hong, Zhao. 2008. *“China – U.S. Oil Rivalry in Africa.”* [Online]. Available: http://www.relooney.info/SI_Oil-Politics/China-Energy-Oil-Africa_1.pdf
- Idun-Arkhurst, Isaac. and Laing, James Laing. *“The Impact of the Chinese Presence in Africa.”* [Online]. Available: <http://www.africappractice.com>
- John F. Kenedy School of Management. 2007. *“China: Good or Evil in Africa?.”* Policy Brief #8. Harvard University. [Online]. Available: <http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/China%20in%20Africa%20Policy%20Brief.pdf>
- Kane, Lieutenant Colonel Gregory C. 2006. *“The Strategic Competition for the Continent of Africa.”* U.S. Army War College, Pennsylvania. [Online]. Available: [http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/ksil387.pdf](http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/ksil387.pdf)

- Keohane, Robert O. and Nye, Joseph S. Jr. 1977. *Power and Interdependence: World Politic in Transition*. Boston: Little Brown.
- McKinsey Global Institute. 2010. *Lions on the move: The progress and potential of Africa economies*.
- PTT Group. 2011. “*Sudan Petroleum Profile*.” (photocopy)
- Schneldman, Witney. 2011. “*Africa: We Need a New U.S. Trade Framework*.” [Online]. Available: <http://allafrica.com/stories/201102240157.html>
- Standard Bank. 2011. “*Economic Strategy: BRIC and Africa*”. [Online]. Available: <http://allafrica.com/download/resource/main/main/idatcs/00020682:e23cde511abbc9853a7b23d21eb9ee9e.pdf>
- “The Chinese in Africa: Trying to pull together.” *The Economist*. 20 April 2011. [Online]. Available: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/ksil387.pdf>
- “White Paper: China’s Foreign Aid.” *China Daily*. 22 April 2011.
- Yi-chong, Xu. 2008. “*China and the United States in Africa: Coming Conflict or Commercial Coexistence?*”. Griffith University. [Online]. Available: <http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a790361545>
- Zhao, Shelly. 2011. “*The Geopolitics of China-African Oil*.” China Briefing (13 April). [Online]. Available: <http://www.china-briefing.com/news/2011/04/13/the-geopoliticsof-china-african-oil.html>

